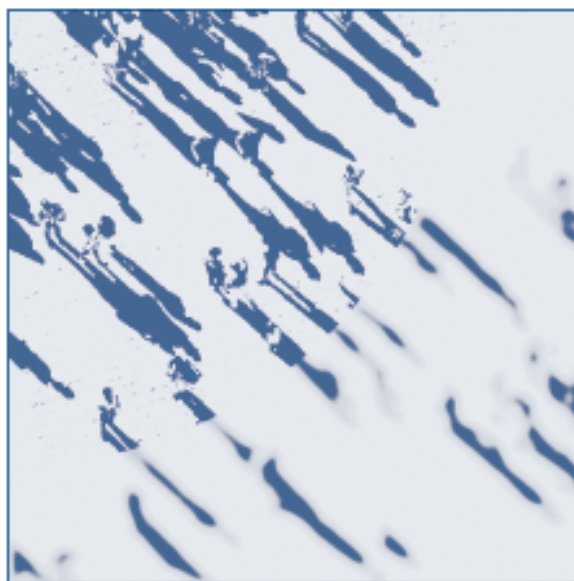
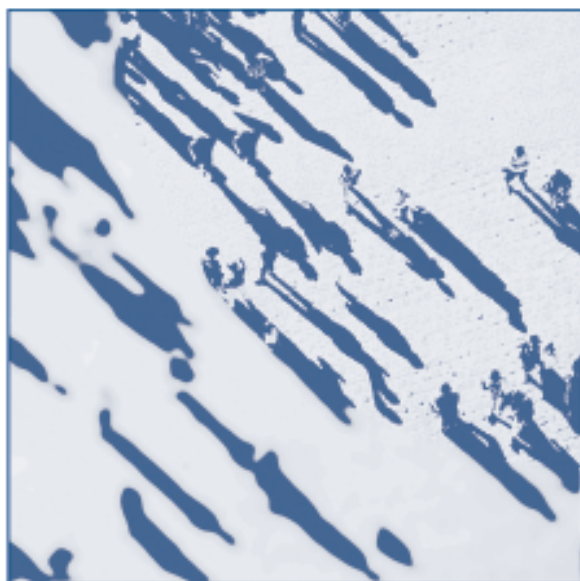

Sociální situace v Evropské unii v roce

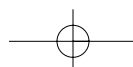

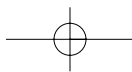
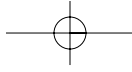
2004

Přehled

Evropská komise

PRODEJ A PŘEDPLATNÉ

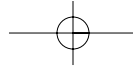
Placené publikace, které vydává Úřad pro úřední tisky, je možné zakoupit v našich prodejních místech po celém světě.

Jaký je postup pro získání té či oné publikace?

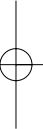
Jakmile si opatříte seznam prodejních míst, vyberte si vhodnou prodejnu a objednejte si požadovanou publikaci.

Jak si opatříte seznam prodejních míst?

- buď na internetové stránce Úřadu pro úřední tisky
<http://publications.eu.int/>
- nebo o něj můžete požádat faxem na čísle (352) 2929-42758
a obdržíte ho v tištěné podobě.

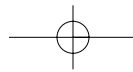
05 17 KE:AP-04-001-CS-C

ISBN 92-894-9012-8

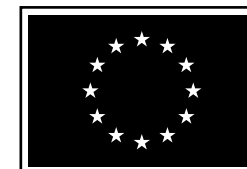

9 789289 490122

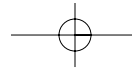
Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

— Přehled —

Evropská komise

Generální ředitelství pro
zaměstnanost, sociální věci
a rovné příležitosti

Obsah této publikace nemusí nutně vyjadřovat názory či stanoviska generálního ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Evropské komise.

Máte-li zájem o elektronický zpravodaj „Esmail“ generálního ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti Evropské komise, pošlete e-mail na adresu empl-esmail@cec.eu.int. Zpravodaj vychází pravidelně v angličtině, francouzštině a němčině.

***Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět
na otázky týkající se Evropské unie***

**Bezplatná telefonní linka:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na evropském serveru (<http://europa.eu.int>).

Katalogové údaje jsou uvedeny na konci této publikace.

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2005

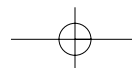
ISBN 92-894-9012-8

© Evropská společenství, 2005

Kopírování je povoleno pouze se souhlasem autora.

Printed in Belgium

VYTIŠTĚNO NA NEBĚLENÉM PAPIŘE

Úvodní slovo

Zpráva o sociální situaci v Evropské unii – vydávaná každoročně od roku 2000 – poskytuje perspektivní pohled na sociální dimenzi v Evropské unii jako prostředí vývoje sociální politiky a přispívá k monitorování vývoje v sociální oblasti v rámci členských států. Dále vytváří vazby na další publikace Komise, jako např. Zaměstnanost v Evropě, Pracovní právní vztahy v Evropě a Zprávu o genderové rovnosti.

Zvláštním rysem této zprávy je, že spojuje harmonizované kvantitativní informace s kvalitativními údaji průzkumu veřejného mínění. Tímto způsobem slouží jako srovnávací dokument, v němž celkový obraz sociální situace doplňují postřehy a postoje lidí žijících v Evropě.

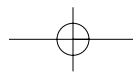
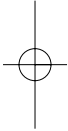
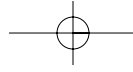
Cílem zprávy v letošním roce je zobrazit sociální dimenzi rozšířené Unie a zaměřit se na vyvíjející se sociální trendy, ale i objevující se náročné úkoly sociální politiky.

Stavros Dimas
člen Komise,
zaměstnanost
a sociální věci

Joaquín Almunia
člen Komise,
hospodářské
a finanční záležitosti

Obsah

1	Sociální situace v Evropské unii 25 členských států	6
2	Populační trendy v rozšířené Evropské unii	8
3	Socioekonomické trendy, životní podmínky a rozvoj lidského kapitálu	11
4	Sociální ochrana a sociální účast	16
5	Evropská sociální agenda v EU 25 členských států	22

Přílohy:

1	Statistické portréty	26
	Stárnutí populace	26
	Migrace a azyl	27
	Vzdělávání a jeho výsledky	28
	Celoživotní vzdělávání	29
	Zaměstnanost	30
	Nezaměstnanost	31
	Příjmy a výdaje na sociální ochranu	32
	Sociální dávky	33
	Výdaje na politiku trhu práce	34
	Distribuce příjmů	35
	Domácnosti s nízkými příjmy	36
	Domácnosti nezaměstnaných a nízké mzdy	37
	Zastoupení žen a mužů v rozhodování	38
	Výdělky mužů a žen	39
	Očekávaná délka života a zdraví	40
	Pracovní úrazy a zdravotní problémy	41
2	Klíčové sociální ukazatele jednotlivých geopolitických subjektů	42
3	Symboly, kódy zemí a uskupení zemí, další zkratky a akronymy	45

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Úvod

Tato zkrácená verze páté výroční zprávy o sociální situaci v Evropské unii obsahuje přehled o klíčovém sociálním a ekonomickém vývoji v Evropě s fakty a čísly vztahujícími se k sociální dimenzi rozšířené Unie a zároveň sleduje vyvíjející se sociální trendy, ale i objevující se náročné úkoly sociální politiky. Tento přehled je doplněn sérií statistických portrétů zaměřených na řadu otázek sociální politiky, které jsou pro Evropskou unii významné. Prakticky jsou pokryty všechny hlavní oblasti evropské sociální politiky: populace; výchova a vzdělávání; trh práce; sociální ochrana; příjmy, chudoba a sociální izolace; genderová rovnost i zdraví a bezpečnost.

1. Sociální situace v Evropské unii 25 členských států

Sociální podmínky v Evropské unii se s jejím rozšířením staly více diverzifikovanými a přibýly i náročné úkoly sociální politiky. Rozšířená Unie však zároveň členským státům nabízí více příležitostí k hospodářskému růstu, a tím i více možností k tomu, aby se do těchto náročných úkolů pustily.

Rozšířením obyvatelstvo EU narostlo o 20 %, tedy na více než 450 milionů lidí, ale její HDP se zvýšil o pouhých 4,5 %. Socioekonomické rozdíly v Unii budou proto větší, změny podstatnější a náročné úkoly by rozhodně neměly být podceňovány. Rozdíly v sociální situaci mezi většinou z 15 zemí EU a novými členskými státy jsou v řadě oblastí výrazné, což dokládá i celá zpráva. Ale jak ukazuje další analýza, rozdíly jsou spíše v úrovni než v charakteru.

1.1 Populační trendy: přetrvává problém stárnutí

Po rozšíření EU téměř tři čtvrtiny obyvatelstva žijí v šesti z dvaceti pěti členských států, a to v Německu, Spojeném království, Francii, Itálii, Polsku a Španělsku, zatímco o zbývajících čtvrtinu se dělí devatenáct členských států s malým či velmi malým počtem obyvatel.

Rozšířená Unie se bude i nadále za méně než deset let vyznačovat rychlým stárnutím,...

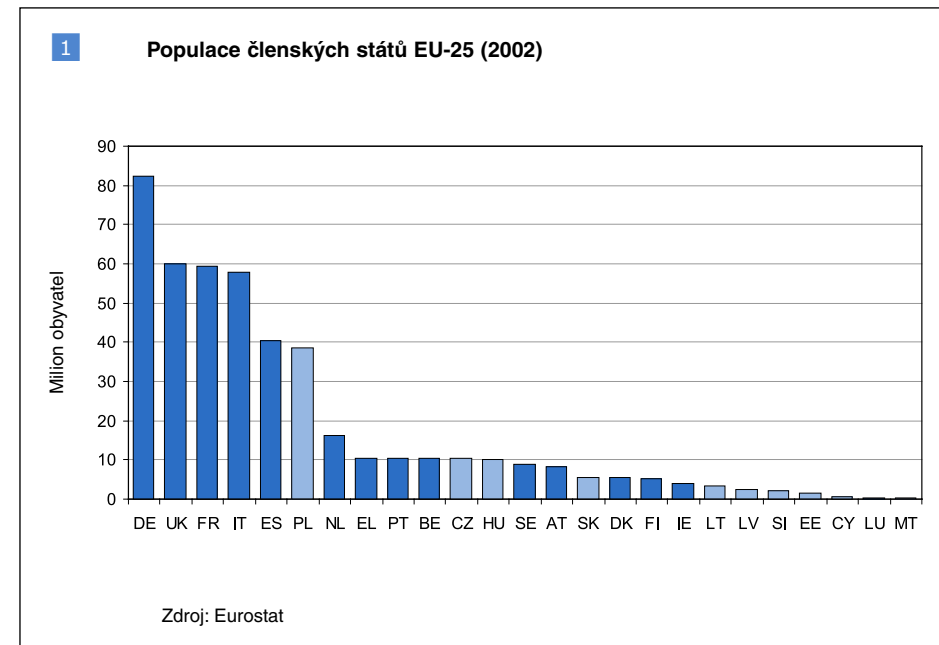
V současnosti je obyvatelstvo nových členských států o něco mladší než populace 15 zemí EU. To však neznamená, že rozšíření změnilo demografickou trajektorii Evropské unie. Vzhledem k radikálnímu poklesu úrovně porodnosti ve většině nových členských států za posledních 15 let, krátkodobé a mírné omlazení v dohledné době vystřídá výraznější proces stárnutí. Jinými slovy řečeno, Unie bude stále čelit vyhlídce rychle stárnoucí a zmenšující se populace.

Průměrná délka života se v řadě nových členských států v počátečním přechodném období snížila a bez ohledu na jisté zlepšení nadále výrazně zaostává za průměrem EU. Odráží to

vyšší úmrtnost ve všech věkových kategoriích v těchto zemích, zejména u mužů. Hospodářský růst a postupné zvyšování životní úrovně by mohly výrazně přispět k překonání negativního dopadu, který na úmrtnost mělo počáteční přechodné období, a vyrovnat dlouhověkost délce života v 15 státech EU.

... neboť porodnost byla po více než deset let v členských státech velmi nízká.

V zemích EU-15 dosahuje porodnost ve třech jižních členských státech úrovně 1,4, přičemž v sedmi z deseti nových členských států je porodnost rovna nebo menší než 1,3. Na úrovni EU-25 je téměř polovina členských států ovlivněna značným poklesem porodnosti, jejíž zásadní důvody se však v jednotlivých členských zemích liší. Argument pro porovnání práce a rodinného života v sociální politice evropských zemí by se tak mohl zdát být posílen.

Očekává se, že migrace z východu na západ Unie bude umírněná, ...

Za poslední desetiletí imigrace výrazně narostla co do objemu i významu. Všechny 15 zemí EU bylo nárůstem imigrace v 90. letech 20. století ovlivněno a mnoho z nich zaznamenalo historicky významný čistý migrační tok.

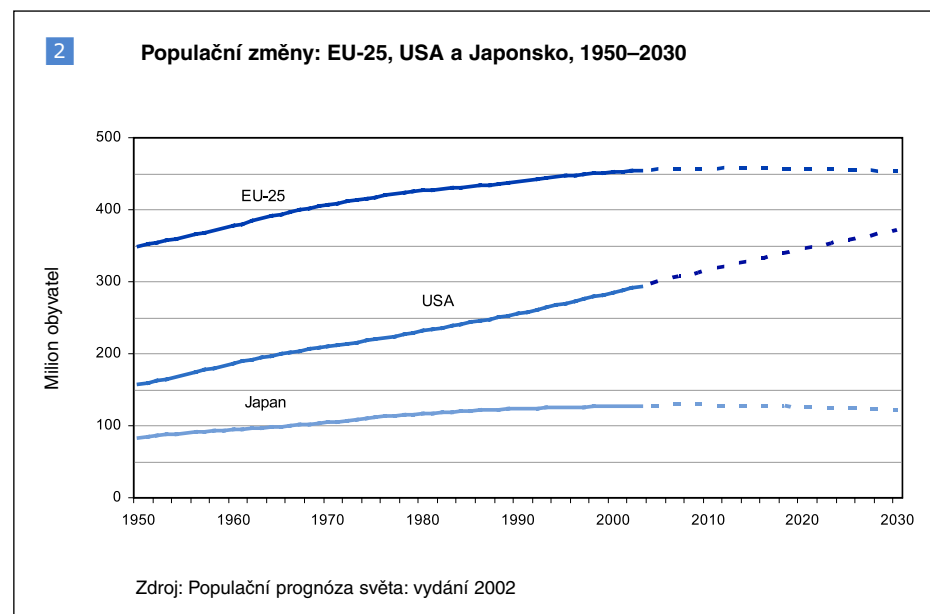
Situace v řadě nových členských států se poněkud lišila, neboť narůstala emigrace směrem na západ. V některých pobaltských republikách se růst obyvatelstva v důsledku migrace do zahraničí dokonce stal záporným. Je však důležité poznamenat, že za poslední desetiletí došlo v nových členských státech střední a východní Evropy k výrazné změně migračních modelů. Mnoho z těchto zemí se z emigračních zemí postupně proměnilo na přijímající-vysílající země anebo – v některých případech – zejména přijímající země. Očekává se, že díky zlepšující se ekonomické situaci a lepším pracovním podmínkám v nových členských státech, společně s demografickým stárnutím, bude migrace do zemí EU-15 méně pravděpodobná.

... ale imigrace do Unie včetně nových členských států SVE¹ zřejmě poroste...

V současné době je čistá migrace v nových členských státech pozitivní. V roce 2002² byla negativní čistá migrace zaznamenána pouze v Polsku (–0,03 %), Litvě (–0,06 %) a Lotyšsku (–0,08 %). Po rozšíření značná část vnějších pozemních hranic EU náleží novým členským státům a je stále pravděpodobnější, že by se nové členské státy SVE mohly stát imigračními zeměmi. Historické vazby na emigrační země dále na východě mohou tento proces ještě usnadnit. Potřeba proaktivního řízení migračních tlaků a integrace migrujících pracovníků z třetích zemí poroste, a to i na úrovni Společenství.

... a přesto – v ostrém kontrastu se Spojenými státy americkými – bude populace EU stagnovat a klesat

Rostoucí rozdíly populačních trajektorií USA a EU, způsobené oživením úrovně porodnosti v USA a vzestupem imigrace do USA, budou přetrvávat: zatímco počet obyvatel v EU bude stagnovat a začne se zmenšovat při současném náhlém urychlení míry demografické závislosti, populace i pracovní síly v USA porostou. Stárnutí a zmenšování japonské populace bude mezitím probíhat rychleji než v EU. Tyto rozdíly budou mít závažné ekonomické i strategické následky ze střednědobého i dlouhodobého hlediska.

1.2 Ekonomické trendy a trendy zaměstnanosti: příprava na trvalý vzestup

V porovnání s výkony v polovině a na konci 90. let 20. století se hospodářský růst za poslední tři roky zmenšil téměř na polovinu. Jak uvádí zpráva Evropské komise „Zaměstnanost v Evropě v roce 2003“³, po několika letech intenzivního vytváření pracovních míst, které umožnilo dosáhnout v roce 2002 míry zaměstnanosti 64,3 %, růst zaměstnanosti v 15 zemích EU se počátkem roku 2003 zastavil a v letech 2004–2005 se očekává pouze pomalý růst. Ačkoli situace v nových členských státech je poněkud odlišná, celková míra zaměstnanosti je nižší než v EU-15³. Za této situace je pro zaměstnanost nezbytné, aby více přispívala k evropskému růstu a dosáhla cílů vytyčených již v roce 2000. Současné míry zaměstnanosti jsou stále příliš nízké a členské země⁴ musí vynaložit větší úsilí na jejich zvýšení. Cílová míra 70 % stanovená pro rok 2010 je stále realistická, pokud ekonomický obrat dosáhne stejných hodnot jako na konci 90. let minulého století. Tuto situaci, která je celkově zklamáním, lze především přičíst trvajícím strukturálním překážkám na trzích práce a všeobecně menší účasti starších pracovníků⁵.

1 Nové členské státy SVE = nové členské státy střední a východní Evropy.

2 Prozatímní údaje Eurostatu. Pozitivní čistá migrace je mnohem významnější na Kypru (0,97 %) a na Maltě (0,48 %), jejichž imigrační modely jsou podobné stávajícím modelům ve středomořských zemích EU-15.

3 Evropská komise: Progress in implementing the Joint Assessment Papers on employment policies in acceding countries, COM(2003)663 final, and ibidem Staff Working Paper SEC(2003)1361, listopad 2003.

4 Report of the Employment Taskforce (předseda Wim Kok): Jobs, Jobs, Jobs – Creating more employment in Europe, listopad 2003; viz také Draft Joint Employment Report COM(2004)24, konečné znění z 24. 1. 2004.

5 Evropská komise: Delivering Lisbon – Reforms for the enlarged Union, COM(2004)29.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Ačkoli v zemích EU-15 byl růst nezaměstnanosti poměrně omezený, v porovnání s USA a Japonskem je míra nezaměstnanosti relativně vysoká (8 % v listopadu 2003). Dlouhodobá nezaměstnanost v téže době setrvala na 3 % s poněkud vyšší mírou u žen. V nových členských státech dosáhla míra nezaměstnanosti 15 %, přičemž dlouhodobá nezaměstnanost se blížila 8 % a o něco výše mezi ženskou populací.

Oproti situaci v USA se průměrný růst produktivity na každou zaměstnanou osobu v zemích EU-15 od roku 1990 zpomaloval a nyní se blíží k 1 % ročně. Celková úroveň produktivity v nových členských státech je znatelně nižší než v EU – v průměru dosahuje poloviční úrovně EU – nicméně nedávný nárůst produktivity dosáhl 4 % ročně.

Po období nejistoty v prvním pololetí 2003 se objevují známky oživení...

Zatímco v první polovině roku 2003 dosáhly nejnižší úrovně, v druhé polovině roku dosáhly ekonomiky eurooblasti i EU obrat k lepšímu. Průměrná míra růstu za celý rok je odhadována na 0,4 % v eurooblasti a na 0,8 % v EU. Vzhledem k bujnosti globálního růstu i obchodu a navracející se důvěře domácích výrobců i spotřebitelů by v letošním roce mělo oživení značně zesílit. Pro rok 2004 je předpovídán návrat k průměrné míře růstu 1,7 % pro eurooblast a 2 % pro EU a v roce 2005 by se měla míra růstu ustálit na 2,4 %.

... plné využití výhod tohoto vzestupu i posílení bude vyžadovat rozhodný krok směrem k další sociální i ekonomické reformě.

Kromě vnějších stimulů vyplývajících z globálních požadavků zahrnují hlavní faktory perspektivního oživení přijetí podmínek makroekonomické politiky, pokračující dezinflaci, podpůrné finanční podmínky a pokrok v oblasti strukturálních reforem.

Oživení je podpíráno nárůstem investičních výdajů doprovázeným plynulejším zlepšením soukromé spotřeby. Bez ohledu na tento odhadovaný nárůst hybné síly ekonomické aktivity by měl výkonost trhu práce nadále zatěžovat dlouhotrvající pokles.

Růst zaměstnanosti by v roce 2004 měl dle očekávání dosáhnout míry 0,3 % a v roce 2005 poněkud lepší hodnoty 0,9 %. Jelikož se více než kdy jindy objevují finanční tlaky související se stárnutím, je důležité připravit se v následujících letech na zásadní dopad demografických změn, které nastanou.

2. Populační trendy v rozšířené Evropské unii

Evropská unie vítá 74 milionů nových občanů EU.

1. ledna 2003 byl počet obyvatel deseti nových členských států Unie odhadován na 74,3 milionů lidí v porovnání s téměř 379 miliony obyvateli v 15 zemích EU⁶. Rozšíření Evropské unie tudíž populaci EU zvýšilo o téměř 20 %, na více než 453 milionů obyvatel.

Rozšířená Unie je třetí nejlidnatější geografickou jednotkou na světě.

Po rozšíření narostlo procento z 6,3 miliardy světové populace⁷ žijící v EU z 6,1 % na 7,2 %, čímž se Unie stala třetím nejlidnatějším politickým subjektem za Čínou (téměř 1,3 miliardy v polovině roku 2003) a Indii (1,1 miliardy), ale o 55 % větším než USA (292 milionů) a 3,5krát větším než Japonsko (128 milionů).

Nicméně procento světové populace žijící v zemích rozšířené EU se během 20. století snižovalo a v následujících desetiletích bude tento trend pokračovat díky rapidnímu narůstání populace v rozvojových zemích. Odhaduje se, že v roce 2030 bude EU-25 představovat méně než 6 %.

Růst obyvatelstva v EU-25 se v průběhu následujícího desetiletí postupně zpomalí, než se populace začne zmenšovat.

Za poslední desetiletí byla hlavní hybnou silou růstu obyvatelstva v zemích EU-15 pozitivní čistá migrace, která byla charakterizována klesajícím přirozeným přírůstkem populace. V členských státech SVE – které zaznamenaly trvalý nárůst obyvatelstva od poválečného období až do poloviny 80. let 20. století – v 90. letech minulého století růst populace stagnoval. V některých případech se dokonce stal záporným díky kombinaci emigrace, radikálního poklesu porodnosti a náhlého vzestupu úmrtnosti. V kontrastu s tím Kypr a Malta vykazovaly poměrně výrazný růst obyvatelstva (v letech 1993 až 2003 15,5 %, respektive 9,4 %).

Zásadní výzvou pro EU-25 bude také stárnutí obyvatelstva.

Stárnutí obyvatelstva bylo uznáno jako prvořadá výzva pro 15 zemí EU a totéž bude platit i po rozšíření Unie. Ačkoli většina nových členských států přináší relativně mladší populaci vzhledem k vyšším úrovním porodnosti v 70. a 80. letech 20. století a nižší průměrné délce života, tento omlazující účinek však bude omezený a dočasný. Z dlouhodobého hlediska rozšíření se pravděpodobně stárnoucí trend EU urychlí, neboť většina nových členských států již zaznamenává velmi nízkou úroveň porodnosti.

⁶ Zdroj: „First results of the demographic data collection for 2002 in Europe“, Eurostat Statistics in focus, téma 3, 20/2003.

⁷ Zdrojem odhadu populace ve světě, Číně, Indii, USA a Japonsku v polovině roku 2003 jsou „2003 World Population Data Sheet“ of the Population Reference Bureau.

Růst obyvatelstva: dopad porodnosti, úmrtnosti a migračních toků

V předchozích desetiletích byla změna populace EU ovlivňována nízkými úrovněmi porodnosti, celkovým trvalým růstem dlouhověkosti a vyšší úrovní imigrace do Unie.

Trendy porodnosti: méně dětí...

Porodnost v EU po několik desetiletí setrvala pod reprodukční úrovní 2,1 a tento trend je rozšířením ještě posílen. Mezi novými členskými státy pouze Kypr (1,57 dětí na jednu ženu) a Malta (1,51) nepatrně překračují průměr pro EU-15 (1,47), zatímco ostatní nové členské státy dosahují úrovně porodnosti 1,4 a nižší. V rámci EU-25 porodnost setrvává 30 % pod reprodukční úrovní již od roku 1995.

Kromě Irska pak hlavní výjimku nízké až velmi nízké porodnosti, která je charakteristická pro ostatní členské země EU-25, představují Francie (1,88) – již se nedávno podařilo úroveň porodnosti zvýšit – a Nizozemí (1,73), ale i některé severské země (DK (1,73), FI (1,72)).

Většina badatelů dospěla k závěru, že rozdíly mezi zeměmi souvisejí s kombinací národních odlišností v socioekonomickém kontextu, kultuře a zejména v politických opatřeních. Značná část členských států, které dosahují horní úrovně rozsahu porodnosti, má rovněž rozvinutější sadu politických zásad i opatření podporujících a usnadňujících zakládání rodin, rození i vychovávání dětí.

... a v pozdějším věku.

Kromě všeobecného trendu směřujícího k odkládání rození dětí mezi 15 zeměmi EU a novými členskými státy existují i výrazné rozdíly v načasování porodů. Východní část Evropy po celá staletí udržovala trend uzavírání manželství a rození dětí v mladém věku, zatímco západní část Evropy přešla k uzavírání manželství v pozdějším věku, což také znamenalo zpoždění v přirozeném věkovém rozpětí porodnosti. Nejnovější údaje naznačují, že ačkoli se průměrný věk žen při narození prvního dítěte v nových členských státech zvýšil z 24 na 26 let, je stále nižší než v zemích EU-15, kde se pohybuje v rozpětí 26 až 29 let.

Existují i vážné zdravotní důsledky pozdějšího rození dětí. Trvalé zpoždění rození dětí vedlo nejen k obrovskému nárůstu léčby neplodnosti, nýbrž i ke zvýšeným lékařským obavám z hlediska zdravotních rizik pro matku i pro dítě, která souvisejí s těhotenstvím v pozdějším věku. Mimoto nedobrovolná bezdětnost je v Evropě zcela jasně na vzestupu, neboť odložený porod nemůže být v mnoha případech v pozdějším věku realizován.

Průměrná očekávaná délka života nadále roste, ...

V letech 1960 až 2001 průměrná očekávaná délka života při narození vzrostla v zemích EU-15 z 70,1 na 78,5 roku (z 67,4 na 75,5 u mužů a z 72,9 na 81,6 u žen). Obecně se předpokládá, že růst průměrné délky života byl v posledních letech 20. století výsledkem měnícího se životního stylu zároveň se zlepšenými životními podmínkami i pokrokem ve zdravotnictví, které bylo zpřístupněno širokému spektru obyvatelstva prostřednictvím veřejné zdravotní péče.

... ale v nových členských státech střední a východní Evropy méně výrazně než v zemích EU-15.

Zvažujeme-li trendy úmrtnosti a dlouhověkosti, pak Malta a Kypr se značně zemím EU-15 podobají. To však není případ nových členských států střední a východní Evropy. V roce 1960 tyto země dosahovaly úrovně očekávané délky života při narození, která byla obdobná jako v zemích EU-15, ale od té doby se úmrtnost vyvíjela značně odlišně, zejména pak u mužů. Zatímco v zemích SVE situaci u mužů charakterizovala stagnace a mírné zlepšení, země EU-15 výrazně snížily úmrtnost následkem snížení kardiovaskulárních onemocnění a pokročily v boji proti dalším „společenským“ chorobám. Navíc politické a ekonomické změny v zemích SVE na počátku 90. let minulého století měly negativní dopad na životní podmínky a na zdroje systémů zdravotní péče i další plány sociální ochrany, což vedlo k nárůstu úmrtnosti a poklesu očekávané délky života.

Očekávaná délka života v zemích EU-15 se nyní pohybuje v rozmezí od 73 do 78 let u mužů a od 79 do 83 let u žen. V kontrastu s tím se v nových členských státech střední a východní Evropy pohybuje v rozmezí od 65 do 72 let u mužů a od 76 do 80 let u žen.

Imigrace se stala důležitým faktorem nedávných populačních změn...

Co se týče třetí hybné síly populační změny, tedy imigrace, za poslední desetiletí výrazně narostla na objemu i na významu. Imigrace nyní představuje tři čtvrtiny čistého růstu obyvatelstva 15 zemí EU. Bez ní by v prvních letech nového tisíciletí řada členských států byla svědkem poklesu svého obyvatelstva. Během druhé poloviny 90. let minulého století v průměru 18 % osob, které se stěhovaly do EU, bylo občany jiných členských států, 27 % bylo občany států, kteří se vraceli ze zahraničí a 54 % bylo občany zemí mimo EU (Eurostat, 2003). Pro rok 2001 a 2002 je úroveň čisté migrace odhadována na přibližně jeden milion imigrantů.

Zatímco imigrací bylo ovlivněno všech 15 zemí EU a mnoho z nich zaznamenalo historicky významnou, pozitivní čistou migraci, situace v řadě nových členských států v 90. letech minulého století byla poněkud odlišná. V některých pobaltských republikách se v důsledku migrace do zahraničí růst obyvatelstva stal dokonce záporným.

8 Veškeré míry porodnosti ukazují počet dětí na jednu ženu na základě údajů Eurostatu pro rok 2002, s výjimkou MT a CY, u nichž nejnovějšími dostupnými údaji jsou data z roku 2001.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Toto období bylo rovněž svědkem rozšíření a diverzifikace jednotlivých typů přistěhovalců, modelů migračních toků i složení vysílajících i přijímajících zemí. Mimoto bývalé země, které byly zdrojem emigrace (Španělsko, Portugalsko, Itálie, Řecko, Irsko), se staly imigračními zeměmi s čistým migračním tokem zahrnujícím jak vracející se občany, tak i občany třetích zemí mimo EU⁹.

V roce 2002 byl počet obyvatel s jinou státní příslušností žijících v zemích rozšířené Unie odhadován na 21,5 milionu, což přibližně představuje 4,8 % populace. Z toho občané třetích zemí představovali přibližně 14,7 milionu lidí (3,3 %), přičemž 6,9 milionu (1,5 %) byli občané žijící v jiných členských státech. Členským státem s nejvyšším absolutním počtem obyvatel jiné státní příslušnosti je Německo (7,3 milionu nebo téměř 9 %), zatímco členský stát s nejvyšším podílem občanů jiných států je Lucembursko (37 %, hlavně občanů jiných členských států). Počet obyvatel s jinou státní příslušností odráží současné i minulé imigrační modely a odlišné národní předpisy týkající se získání občanství.

... a rozšíření tyto modely nezmění, i když některé minulé imigrační toky se v rámci Unie přemění v přeshraniční mobilitu.

Tažný efekt bohaté a stárnoucí populace EU se s jejím rozšířením nezmění. Díky své značné rozmanitosti by se 25 zemí EU mohlo dokonce stát pro ekonomické imigranty ještě atraktivnějšími. Vzhledem k historickým a kulturním vazbám by se nové členské státy střední a východní Evropy mohly pravděpodobně stát hostitelskými zeměmi pro emigranty směřující do EU ze zemí bývalého Sovětského svazu.

Jakmile se deset nových členských států v roce 2004 připojí k EU, některé migrační pohyby, které z historického pohledu byly migračními toky, se přemění v interní mobilitu. Nehledě na dočasná omezení pracovní mobility předchozí zkušenosti i nedávné odhady naznačují, že pracovní mobilita z nových členských států do původních členských zemí může být umírněná až limitovaná se specifickými situacemi v hraničních regionech. Se zlepšováním ekonomické situace v nových členských státech se pravděpodobnost masivní migrace směrem na západ ještě zmenšuje.

Za posledních deset let se migrační toky v nových členských státech střední a východní Evropy podstatně změnily. Ve většině těchto zemí se toky migrantů postupně staly méně směřujícími ven než dovnitř. Ačkoli je tedy čistá migrace relativně malá, postupem času se ve většině nových členských zemí stala pozitivní.

V roce 2002¹⁰ byla pozitivní čistá migrace zaznamenána v Maďarsku (0,13 %), v České republice (0,12 %), ve Slovinsku (0,11 %), na Slovensku (0,02 %) a v Estonsku (0,01 %), zatímco negativní migrace byla zaznamenána pouze v Polsku (-0,03 %), Litvě (-0,06 %) a Lotyšsku (-0,08 %). Migrační toky hlavně směřují ze zemí východní Evropy (jako např. Ukrajiny, Běloruska, Ruska a z jihovýchodních evropských zemí). Typologie migračních toků směrem do nových členských států střední a východní Evropy se stává výrazně odlišnou a zahrnuje nejen nequalifikované dělníky z bývalých regionů Sovětského svazu, ale i vysoce kvalifikované odborníky, vracející se migranty a repatriované občany z dalších bývalých komunistických zemí.

Shrnutí

- Rozšíření proces stárnutí Unie nezmění. Potenciál hospodářského růstu a sociálního zlepšení budou nadále ovlivňovány smršťující se aktivní populací a narůstajícím obyvatelstvem v důchodu.
- Následujících pět let představuje poslední demografické období před započatím rapidního procesu stárnutí. Aby členské země byly na stárnutí připraveny, je třeba zesílit úsilí v oblasti zvýšení zaměstnanosti a věkové hranice odchodu z trhu práce.
- V posledním desetiletí byla čistá migrace hlavní hybnou silou růstu obyvatelstva v Unii. S postupnou proměnou nových členských států střední a východní Evropy z vysílacích na přijímající země by se zásadní otázkou mohla stát politika ekonomické a sociální integrace imigrantů.
- S rozšířením se navýšil počet členských států s velmi nízkou porodností. Země EU uplatňující politiku vstřícnou vůči rodinám dosahují vyšší úroveň porodnosti i účasti žen na trhu práce.

⁹ Immigration, integration and employment, COM/2003/0336 final.

¹⁰ Prozatímní údaje Eurostatu: First results of the demographic data collection for 2002 in Europe, Statistics in focus, téma 3 – 20/2003. Pozitivní čistá migrace je mnohem významnější na Kypru (0,97 %) a na Maltě (0,48 %), jejichž imigrační modely jsou podobné stávajícím modelům ve středomořských zemích EU-15.

3. Socioekonomické trendy, životní podmínky a rozvoj lidského kapitálu

Za poslední desetiletí byla většina z 15 zemí EU svědkem rovnoměrného nárůstu zaměstnanosti, HDP na hlavu i soudružnosti, ...

Socioekonomické zkušenosti zemí EU-15 byly od roku 1995 spíše pozitivní a vyznačovaly se rovnoměrným zvyšováním zaměstnanosti i reálných příjmů a snižování nerovností.

Jak členské státy s HDP na hlavu pod průměrem EU-15 dále zlepšovaly svou relativní pozici, zaznamenala Unie výrazný pokrok ve snižování rozdílů nejen mezi svými členy, ale i mezi regiony v těchto zemích. Nejmarkantnějším příkladem bylo Irsko, jehož HDP na hlavu v roce 2002 dosáhlo přibližně 125 % průměrné hodnoty EU oproti pouhým 80 % na počátku 90. let 20. století.

... ale ve většině nových členských států řada očekávaných zlepšení plynoucích z nedávných změn teprve musí být plně realizována.

Osm z deseti nových členských států zemí střední a východní Evropy naopak prošlo těžkou socioekonomickou krizí, když povstalo z dlouhodobé hospodářské stagnace starého režimu a vydalo se na cestu směřující k tržnímu hospodářství. V 90. letech minulého století lidé v těchto zemích zažívali bouřlivé a neřídko velmi složité přechodné období, jež se vyznačovalo hospodářskou tékavostí, radikálními politickými změnami i institucionálními a strukturálními reformami. Zatímco menší část obyvatelstva byla svědkem radikálního zlepšení vlastních socioekonomických podmínek, řada z nich zažívala jen mírné pokroky v méně jistém kontextu. Pro menšinu se životní podmínky zhoršily.

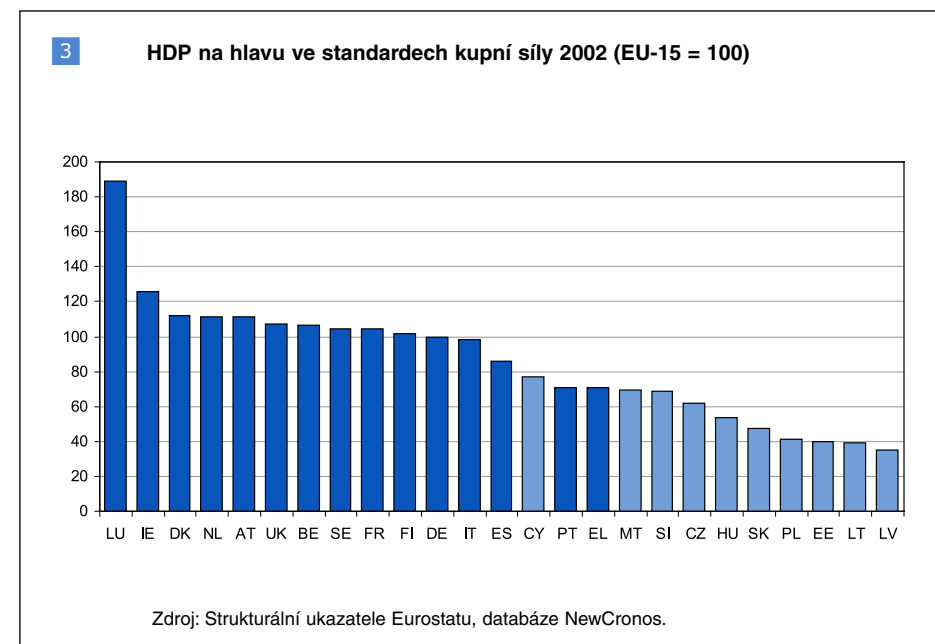
Nehledě na poměrně trvalý hospodářský růst od poloviny 90. let minulého století jsou tyto země stále daleko od dosažení průměrné úrovně HDP 15 zemí EU. Velká většina z nich již nahradila ztráty z počátečního přechodného období, stále je však několik zemí, které zůstávají pod úrovní HDP, jež měly v době pádu starých režimů. V letech 2001 a 2002 však nové členské státy dosáhly daleko vyšší míry růstu HDP než EU-15 a mnoho současných prognóz naznačuje, že mají dobrou pozici usilovat po rozšíření o rychlejší hospodářský růst, čímž docílí pokroku při dosahování skutečné konvergence.

V rozšířené Unii budou rozdíly v HDP mezi regiony a členskými státy větší...

Rozdíly v socioekonomické situaci mezi zeměmi EU-15 a novými členskými státy jsou zejména výrazné v oblasti sociální soudružnosti¹¹. Zatímco mezery HDP mezi zeměmi a regiony v 15 státech EU se v letech 1995 až 2002 významně zúžily, ve stejném období se mezi novými členskými státy rozšířily.

S rozšířením na 25 členských států se rozdíly HDP v celé Unii podstatně zvětšily. Z nových členských států jen Kypr dosahuje HDP na hlavu nad 75 % průměru EU-25. Na regionální úrovni to znamená, že HDP na hlavu pro 10 % obyvatel žijících v nejvíce prosperujících regionech EU-25 je v současné době 4,5krát vyšší než HDP na hlavu pro 10 % obyvatel žijících v nejméně prosperujících regionech.

Výsledkem je, že rozšíření znovu předestře otázku sociální soudružnosti v Unii. Náročný úkol podpory sociální soudružnosti jak mezi členskými státy, tak i v jejich rámci bude ještě obsáhlejší a složitější. Nedávný úspěch při zmenšení severojižní dělící linie v EU-15, kdy se středomořským členským státům podařilo dohnat zbývající země Unie, bude zastíněn velikostí nového předělu rozdělujícího východ a západ po jejím rozšíření.

¹¹ Evropská komise: Third Cohesion Report 2004, COM/2004/107. Viz také Komparativní výzkumné projekty financované jako součást Rámcových výzkumných programů – <http://www.cordis.lu/citizens/home.html>.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

... a ačkoli relativní míra rizika chudoby je v nových členských státech poměrně nízká, ...

Jedna věc je porovnávat průměrné příležitosti pomocí hodnot HDP a jinou věcí je zabývat se rozdělením příjmů ve společnosti a zejména rozsahem relativní absolutní chudoby. Relativní hranice chudoby je v EU ustálena na 60 % národního mediánového vyrovnaného příjmu. Chudoba je proto relativní pojem definovaný ve vztahu k všeobecné úrovni blahobytu v jednotlivých zemích a vyjádřený s odkazem na střední hodnotu rozdělení příjmů s přihlédnutím k velikosti domácnosti. Uplatníme-li tuto definici, pak se chudoba dotýká 15 % populace v zemích EU-15 anebo téměř 60 milionů lidí a obdobný podíl platí i pro devět nových členských států, u nichž jsou k dispozici srovnávací údaje (s výjimkou Slovenska). Nejnížší míru relativní chudoby v nové Unii ve skutečnosti nalezneme v České republice (8 %), zatímco nejvyšší nalezneme v Irsku, na Slovensku, v Řecku a Portugalsku s přibližně 20 % populace žijící pod 60% hranicí. Nehledě na trend posledního desetiletí směřující k vyššímu riziku chudoby nové členské státy u tohoto ukazatele¹² stále dosahují poměrně dobrých výsledků, zejména díky historickým okolnostem.

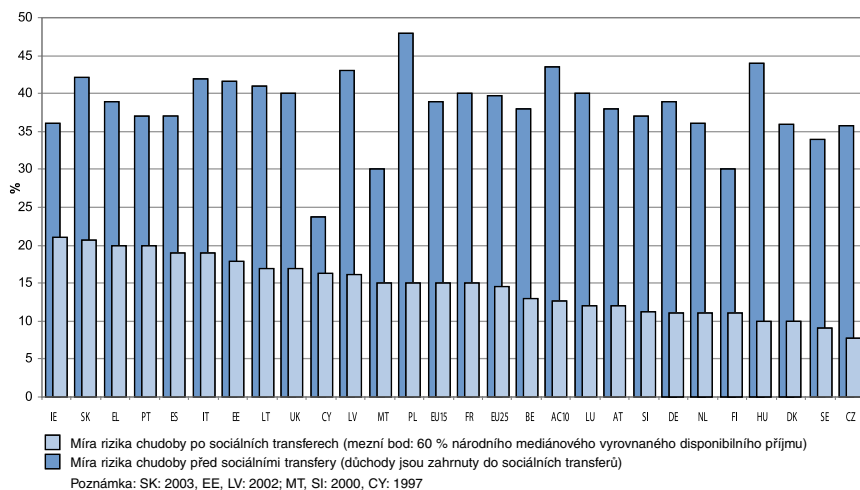
... absolutní míra odráží rozdíly HDP v rozšířené Unii.

Ačkoli bude z relativního hlediska chudoba v celé rozšířené Unii velmi podobná, z absolutního hlediska existují podstatné rozdíly. S průměrným HDP na hlavu v nejbohatší zemi z 15 států EU (Lucembursku) více než pětkrát vyšším než v nejchudší z nových členských zemí (Lotyšsku) a s čistými výdělky (obvykle základní zdroj příjmů domácností) vykazujícími stejný nepoměr je jasné, že výsledkem výše definované hranice chudoby bude velmi rozdílná celková životní úroveň.

Zaměstnanost je hlavním determinantem ekonomického a sociálního začlenění...

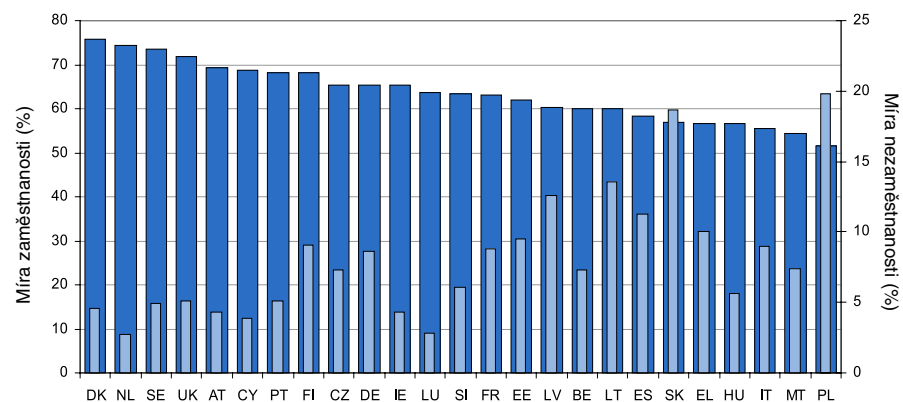
Míra regionální zaměstnanosti nadále představuje předěl mezi severem a jihem se závažnými důsledky pro sociální situaci. Po rozšíření však bude nižší míra zaměstnanosti, která převládá v regionech jižní Evropy, patrná také na východě¹³.

4 Obyvatelstvo členských států EU-25 (2001) – míra rizika chudoby před a po sociálních transferech

Zdroj: Strukturální ukazatele Eurostatu, databáze NewCronos

5 Míra zaměstnanosti (široký sloupec) a nezaměstnanosti (úzký sloupec) (2002)

Zdroj: Strukturální ukazatele Eurostatu, databáze NewCronos

12 Evropská komise: Joint Memoranda on Social Inclusion (synthesis report) 2004.

13 Evropská komise: Employment in Europe 2002 a2003.

... a ilustruje, jak životní úroveň závisí na růstu zaměstnanosti v EU-25, ...

Zatímco zaměstnanost od poloviny 90. let minulého století v 15 zemích EU spíše stoupala, v nových členských státech SVE klesala v důsledku restrukturalizace a ztráty pracovních míst v zemědělství a průmyslu. Zásadní pokles pracovních příležitostí v zemědělství a v základních odvětvích průmyslu dosud nebyl kompenzován nárůstem v oblasti služeb. Ve skutečnosti se v letech 1998 až 2002 zaměstnanost v oblasti služeb v nových členských státech namísto růstu celkově mírně zmenšila¹⁴.

... která opět závisí na investicích do lidského kapitálu prostřednictvím vzdělání...

Pracovní příležitosti úzce souvisejí s dosaženým vzděláním, které je podstatnou složkou „lidského kapitálu“ a vyznačuje se dvěma důležitými aspekty:

- na individuální úrovni úzce souvisí se socioekonomickým postavením a je jednou z primárních veličin určujících naši životní úroveň – tj. vyšší sklony k výnosnému zaměstnání, sociálnímu začlenění, zdravému životu atd.
- na společenské úrovni (podniky a instituce) je spojena s produktivitou, inovací, hospodářským růstem a sociální soudržností.

Je obecně známo, že investice do lidského kapitálu výrazně přispívají k růstu produktivity a hrají klíčovou úlohu při podporování technologických změn. Proto podle posledních studií rok vzdělání navíc přináší celkové produktivitě dalších 6,2 %¹⁵. Zároveň je však důležité se ubezpečit, že investice do vzdělání a odborného výcviku je vložena do oblastí s nejvyšší návratností¹⁶.

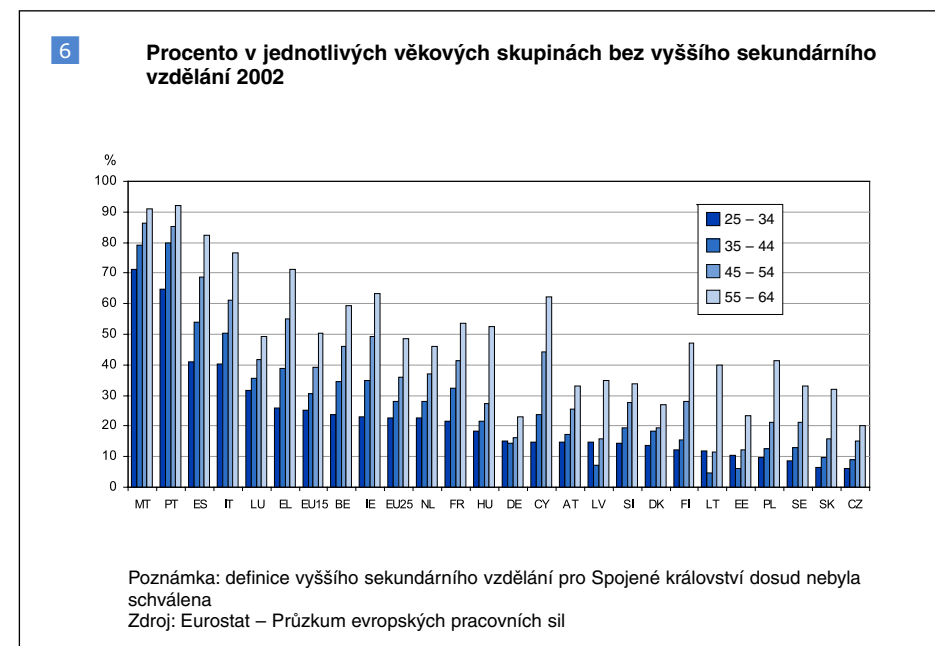
... a předkládá otázku rozdílnosti vzdělání a celoživotního vzdělávání.

V Evropě je poměrně malá zásoba „nově kvalifikovaných“ účastníků vstupujících na trh práce, zato poměrně velká zásoba pracovníků s nižší kvalifikací i zaměstnatelností. Tyto dva faktory mají za následek nedostatky v horní části trhu práce a nadbytek v jeho spodní části, což jen podtrhuje potřebu celoživotního vzdělávání, které by vyřešilo neodpovídající pracovní kvalifikaci.

Graf 6 znázorňuje, nakolik se procento lidí s nižším vzděláním s nastupujícími věkovými kohortami snižuje. Ačkoli zároveň ilustruje potřebu odborného výcviku a zvyšování kvalifikace mezi pracovníky středního a staršího věku, zejména ve světle demografického stárnutí¹⁷.

Důležité je, že graf zdůrazňuje skutečnost, že co se vyššího sekundárního vzdělání týče, nové členské státy, zejména země SVE, dalece většinu zemí EU-15 překonávají: takřka 81 % populace ve věku 25–64 let v nových členských státech má dokončené vyšší sekundární vzdělání oproti 65 % v zemích EU-15. Na druhé straně v oblasti terciárního vzdělání se regionům EU-15 daří poměrně lépe a dosahují míry 22 % oproti 13 % v nových členských státech.

Formální počet zapsaných studentů však nemusí být snadno porovnatelný vzhledem k rozdílným systémům vzdělání. Existují důkazy o kvalitativních rozdílech systémů vzdělávání, které souvisejí s vhodností učebních osnov, zvyšováním kvalifikace učitelů i technickými zdroji. Při měření matematické a vědecké gramotnosti se nové členské státy řadí do spodní poloviny výkonnosti škály¹⁸.

14 Evropská komise: Employment in Europe 2002 a 2003.

15 Viz A.de la Fuente and A.Cicone: Human capital in a global and knowledge-based economy, část I (květen 2002); a část II (assessment at the EU country level) (březen 2003).

16 Evropská komise: Investing efficiently in Education and Training – an imperative for Europe, COM(2002)779 v konečném znění.

17 Diskuse o zaměstnanosti a zvyšování kvalifikace, viz Employment Precarity, Unemployment and Social Exclusion (EPUSE) Policy Report (str. 6). Výzkum financovaný jako součást 5. rámcového programu pro výzkum a vývoj – <http://cordis.lu/citizens/publications.htm>

18 OECD: Programme for international Student Assessment (PISA) (Program mezinárodního hodnocení studentů).

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Jestliže se podíváme na údaje o celoživotním vzdělávání a znalosti informačních a komunikačních technologií, zjistíme, že v EU existují i rozdíly v jednotlivých věkových skupinách. Účast na dalším vzdělávání a zvyšování úrovně kvalifikace je běžnější v zemích EU-15 a je zčásti organizována v rámci samotných společností. Co se týče používání informačních a komunikačních technologií, v roce 2002 pouze 13 % osob ve věkové skupině 55 let a více používalo internet v porovnání s 65 % osob ve věkové skupině 15–24 let a lidé s méně než 15 lety ke vzdělání používali internet jen okrajově. Tyto rozdíly naznačují existenci digitálních hranic a zdůrazňují přítomnost rizika sociálního vyloučení.

Co se týče digitální gramotnosti¹⁹, nové členské státy poněkud za zeměmi EU-15 zaostávají. V této oblasti je stále nedostatek porovnatelných údajů bez ohledu na řadu provedených průzkumů, jako např. projekt SIBIS²⁰. Zčásti je to způsobeno chybějící jasnou definicí „digitální gramotnosti“, která má v různých sociálních i ekonomických kontextech odlišný význam. Další příčinou je ale i povaha údajů, z valné části založených na falešných průzkumech, které nemusejí brát v úvahu méně privilegované sociální skupiny. Dostupné údaje nicméně ukazují, že severské členské státy se objevují v horní části škály, zatímco zbývající část Unie je značně nesourodá. Gramotnost v oblasti informačních a komunikačních technologií je zásadní pro zlepšení ekonomické výkonnosti v Evropě s menší a starší pracovní silou a jako prostředek k propagaci ekonomické a sociální soudržnosti.

Zdravotní stav Evropanů odráží jejich ekonomické a sociální prostředí...

Sbíhavý pokles celkové míry úmrtnosti mezi zeměmi EU-15 od konce 60. let minulého století odráží obdobné sblížování u úmrtnosti následkem různých onemocnění²¹. Tuto tendenci lze vysvětlit stále podobnějším životním stylem i modely zdravotní péče v celé Evropské unii. Demografické trendy navíc posílí převahu nemocí souvisejících s věkem, což v rámci Unie zapříčiní další sblížení modelů nemocnosti i potřeb v oblasti zdravotní péče.

Nižší míra úmrtnosti v 15 zemích EU se v nových členských státech nezopakovala, s výjimkou Malty a Kypru, jež vykazují trendy porovnatelné s trendy v zemích EU-15. Od konce 80. let 20. století, kdy nové členské státy střední a východní Evropy vstoupily do přechodného období, bylo zaznamenáno zhoršení očekávané délky života. Rozdíly v míře úmrtnosti mužů mezi zeměmi EU-15 a novými středo- a východoevropskými členskými státy do roku 1994 nejprve vzrostly na sedm let z původních pěti let v roce 1990, než poklesly na šest let v roce 2002. U žen byl trend obdobný, ačkoli „mezera“ byla poněkud menší.

... a také souvisí s pracovními podmínkami.

Téměř 40 % respondentů nedávného průzkumu²² provedeného v nových členských státech a kandidátských zemích se domnívalo, že jejich práce ovlivňuje jejich zdraví nebo bezpečnost – což je mnohem vyšší číslo než 27 % v zemích EU-15. Tyto problémy byly výraznější v Lotyšsku a Litvě, zatímco v Estonsku, České republice, na Slovensku, v Maďarsku, Slovinsku a na Maltě byly méně akutní. Implementace *acquis* Společenství ve vztahu k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci by tuto situaci měla zlepšit.

V celé Unii jsou výrazné odchylky výdajů domácností a modelů spotřeby...

Obvatelé Litvy (45 %), Lotyšska (39 %) a Estonska (34 %) vydávají největší část svého rozpočtu domácností za jídlo a nealkoholické nápoje. Zatímco největší samostatnou kategorií výdajů domácností ve většině nových členských států ve skutečnosti tvoří potraviny, lidé v zemích EU-15 vydávají největší část svého rozpočtu na bydlení. To je především případ Lucemburska, Nizozemí, Spojeného království a Německa.

Relativně vysoké náklady na bydlení jsou nedávným fenoménem. V zemích EU-15 došlo v 90. letech minulého století k výraznému posunu ve struktuře výdajů domácností: značný nárůst podílu vynaloženého na bydlení a odpovídající pokles podílu vynaloženého na potraviny.

... a všechny tyto rozdíly životních podmínek v rozšířené Unii se odrážejí v rozsahu, v němž jsou občané spokojeni se svým životem, ...

Ve vztahu k životní spokojenosti jsou mezi zeměmi EU-15 a novými členskými státy velké rozdíly, neboť přibližně 88 % občanů EU-15 je se svými životy spokojeno v porovnání s 65 % občanů v nových členských státech SVE. Občané z těchto nových členských států jsou také mnohem méně spokojeni se svou finanční a pracovní situací než občané ze zemí EU-15. Dále jsou lidé méně spokojeni se svou osobní bezpečností a sociálním životem v nových členských státech a upozorňují na skutečnost, že se mohou zlepšit nejen materiální faktory, ale i další dimenze života. Údaje naznačují, že propast mezi západem a východem v rozšířené Unii bude vzhledem k vnímané kvalitě života a životní spokojenosti mnohem větší než odstup mezi severskými a jižními členskými státy EU-15.

¹⁹ Viz: SIBIS Pocket Book 2002/03.

²⁰ SIBIS (Statistical Indicators Benchmarking the Information Society – statistické indikátory pro měření informační společnosti) je projekt v rámci „Programu informační společnosti“ Komise (IST-2000-26275), který probíhal od ledna 2001 do září 2003.

²¹ H. Brenner: Social Determinants of Health, TUB (konečná zpráva pro Komisi EU, říjen 2003).

²² Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek: Working conditions in the acceding and candidate countries (Dublin 2003).

... a v míře, do jaké se cítí vyloučení.

V nových členských státech říká více lidí, že se cítí vyloučení, zbyteční a opomíjení, než v 15 zemích EU. Největší podíl nalezneme na Slovensku, kde více než čtvrtina obyvatel tvrdí, že postrádá pocit sounáležitosti. Z nových členských států pouze Slovinsko a Polsko mají nižší podíl respondentů, kteří pociťují sociální vyloučení, než je průměr 12 % v EU.

Mezi zeměmi EU-15 se pociťované sociální vyloučení pohybuje v rozmezí od 7 % v Dánsku a Nizozemí až po 15 % v Portugalsku. Celkově se proměnlivé vnímání velmi dobře shoduje s proměnlivostí objektivních ukazatelů: nižším HDP na hlavu, vyšší mírou nezaměstnanosti a výraznější převahou značné chudoby, vyšší úrovní pociťovaného sociálního vyloučení.

Pozitivnějším aspektem analýzy je, že obyvatelé všech nových členských států, s výjimkou Lotyšska, uvádějí vyšší úroveň životní spokojenosti, než tomu bylo u Řeků a Portugalců při jejich vstupu do Unie. Dalším zajímavým bodem je heterogenost mezi novými členskými státy, pokud jde o kvalitu života. Stručně řečeno, rozdíly mezi zeměmi přístupující skupiny jsou větší než ve skupině zemí EU-15. Totéž lze říci o rozdílech uvnitř zemí samotných, tzn. variace uváděné životní spokojenosti v rámci jedné země jsou mnohem důležitější v nových členských státech než v zemích EU-15, především s ohledem na věk, příjem, druh povolání a vzdělání.

Shrnutí

- S nárůstem obyvatelstva EU o 20 % při současném zvýšení HDP o 4,5 % dochází k zvětšení národních a regionálních rozdílů, a náročný úkol podpory sociální soudružnosti tak nabývá na významu.
- Rozšíření přinese nové výzvy v oblasti sociální soudružnosti, neboť za poslední desetiletí byl v EU-15 zaznamenán výrazný pokrok. Příjmy v 82 regionech rozšířené Unie, zahrnujících 31 % celkové populace, budou pod úrovní 75 % průměru EU-25. Dvě třetiny těchto lidí žijí v nových členských státech a představují přibližně 95 % jejich obyvatelstva.
- V porovnání s EU-15 je relativní míra chudoby v nových členských státech spíše umírněná, ačkoli úroveň absolutních příjmů i životní úroveň zůstávají velmi nízké, zejména mezi těmi nejméně úspěšnými. Otázky chudoby, sociálního vyloučení i kvality životních podmínek budou v rozšířené Unii nabývat na významu.
- Reálný HDP v nových členských státech střední a východní Evropy v roce 2002 přesáhl čísla z roku 1989 v průměru o 13 %, ale tato průměrná hodnota zakrývá velké rozdíly mezi zeměmi, kdy několik z nich stále nedosahovalo údajů z roku 1989. Během přechodného období byl růst HDP poháněn zejména produktivitou. V další fázi bude naprosto nezbytné získat z růstu vyšší podíl zaměstnanosti.
- Z vyhlídky zmenšující se populace v pracovním věku pro EU-25 vyplývá, že budoucí hospodářský růst bude stále více záviset na nárůstu produktivity získaného prostřednictvím rozvoje lidského kapitálu a zvyšování fyzického kapitálu. Kvalita lidského kapitálu se stane kritickým parametrem pro udržení růstu HDP. Výchozí potenciál lidského kapitálu v nových členských státech střední a východní Evropy je povzbudivý, jelikož tyto státy mohou stavět na celkově dobré úrovni dosaženého vzdělání.
- Zúžení nůžek v oblasti informačních a komunikačních technologií mezi členskými státy bude nedílnou součástí politiky sociální soudružnosti.
- Rozvoj lidského kapitálu bude v širším slova smyslu klíčem k hospodářskému i sociálnímu pokroku. Může podpořit makroekonomickou výkonnost a zlepšit příležitosti na trhu práce, životní podmínky i zdravotní stav občanů.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

4. Sociální ochrana a sociální účast

Opatření v rámci sociální ochrany jsou klíčovým nástrojem snižování sociálních rizik, boje s chudobou i podpory větší sociální soudržnosti. Sociální a občanský dialog je zásadní pro vytvoření solidního konsensu s cílem podpořit růst, vytvářet pracovní místa a oslovovat sociální a regionální odlišnosti strategickým způsobem. Tato kapitola se zaměřuje na hlavní rysy politických opatření a přístupů, které nové členské státy do rozšířené Unie přinesou, a to v takových oblastech, jako jsou např. důchody, zdravotní péče, sociální začlenění, zdravotní postižení, pohlaví, antidiskriminace a sociální a občanský dialog.

4.1 Charakter důchodového zabezpečení

Zásadním bodem politické agendy v posledním desetiletí byla důchodová reforma. V celé rozšířené Evropě proběhla řada významných a bezpočet méně významných reforem.

Změny systému důchodového zabezpečení v zemích EU-15 proběhly především jako odezva na současné i budoucí stárnutí. Ačkoli většina reforem a úprav by mohla být charakterizována jako parametrická, měly tyto reformy sklon narůstat ve významné transformace. Navíc nejméně tři členské státy – Dánsko, Itálie a Švédsko – uskutečnily zásadní reformy v 90. letech minulého století a starý důchodový systém nahradily novým²³.

Mohlo by se zdát, že reformy v nových členských státech střední a východní Evropy byly dalekosáhlejší povahy než ve většině z 15 zemí EU²⁴. Nicméně bližší šetření naznačuje, že reformy byly v prvé řadě motivovány praktickými ohledy a inspirovány inovacemi v zemích EU-15 a že současná opatření v nových členských státech spíše zapadají do stávajícího seskupení důchodového uspořádání v Unii²⁵.

Pozadí důchodových reforem v nových členských státech střední a východní Evropy

Finanční tlaky přechodu k tržní ekonomice měly závažný dopad na důchodové reformy v nových členských státech střední a východní Evropy. Například masový nadbytek v procesu restrukturalizace bývalých státních podniků nezanechal jinou možnost než předčasný odchod do důchodu ve velkém měřítku, a to za vysokou cenu pro vládní rozpočet.

Problém financování však nebyl omezen pouze na stranu výdajů. Lidé získávali nárok na důchod na základě svých pracovních záznamů, zatímco financování bylo založeno na dani ze mzdy vyměřované na úrovni podniků. Za situace s klesající zaměstnaností, rostoucí stínovou ekonomikou a zásadními problémy s vybíráním příspěvků sociálního zabezpečení pak staré systémy financování a vzniku nároku na důchod nebylo možné udržet. Zdálo se, že individuální účty s přísnými a transparentními vazbami mezi jednotlivými příspěvky a stupňování nároků na dávky nabízejí lákavé řešení těchto problémů. A vzhledem k tomu, že tvorba kapitálu v ekonomice byla nedostatečná a potřeba investic do všech oblastí byla masivní, byla myšlenka předfinancování části poskytovaného důchodu atraktivní i z makroekonomického hlediska.

Zvažujeme-li rozsah reforem implementovaných během posledního desetiletí, lze deset nových členských států rozdělit do čtyř skupin:

1. Lotyšsko, Polsko a Estonsko přijaly zásadní reformy svých veřejných důchodů v rámci prvního pilíře a zároveň zavedly druhý pilíř mandatorních, plně financovaných systémů, řízených soupeřícími soukromými penzijními institucemi.
2. Maďarsko a Slovensko zavedly druhý pilíř mandatorních, plně financovaných systémů, řízených soupeřícími soukromými penzijními institucemi a veřejný systém prvního pilíře úměrně zredukovaly, nicméně jinak tento pilíř ponechaly beze změn.
3. Česká republika provedla reformu svého veřejného systému, ale zdržela se zavedení mandatorního soukromého systému.
4. Litva, Slovinsko, Malta a Kypr si prozatím udržely svůj systém PAYG (pay-as-you-go), tedy definovaný systém dávek financovaný z příspěvků na sociální zabezpečení a z obecných daní, avšak zásadní reformy svých důchodových systémů se zdržely.

23 Evropská komise: Joint Commission/Council Report on adequate and sustainable pensions: Brussels, March 2003.

24 Holzmann, R., M. Orenstein and M. Rutkowski (2003, editors): Pension reform in Europe: Progress and Process, Washington, D.C. (The World Bank).

25 Evropská komise: Přistupující země na své cestě k účasti na otevřené metodě koordinace důchodů – hlavní přednáška bilaterálních seminářů. Brusel, prosinec 2003.

V porovnání se zeměmi EU-15 je povinná výše příspěvků na důchody (starobní, pozůstalostní a invalidní) v nových členských státech střední a východní Evropy spíše vyšší, obvykle 25 % a více z hrubého výdělku. Výsledná výše náhrady je však spíše nízká. Obecně je to dáno nízkou mírou zaměstnanosti především mezi ženami a staršími osobami. Jelikož bude trvat desítky let, než příspěvky z plně financovaných systémů dosáhnou zamýšlené úrovně, adekvátnost příspěvků i míra zaměstnanosti budou v těchto zemích i nadále vyvíjet na střednědobé problémy tlak. Z dlouhodobého hlediska budou nové členské státy také čelit složitějšímu problému stárnutí obyvatelstva.

Hlavní odlišností od stávajících opatření v zemích EU-15 je, že pět z nových členských států zavedlo druhý pilíř mandatorních, plně financovaných, definovaných systémů příspěvků jako součást svých povinných plánů, v nichž je penzijní spoření spravováno soupeřícími soukromými penzijními fondy pojištěn.

V zemích EU-15 pouze Švédsko zavedlo systém povinného, plně financovaného prvku, ale v rámci celkového zabezpečení je jeho význam ztlačil (míra příspěvků 2,5 %). Přesto i jiné země EU-15, zejména Nizozemí a Dánsko, mají významný druhý pilíř plně financovaných pracovních důchodů založených na kolektivních dohodách a Spojené království a Irsko se do značné míry spoléhají na dobrovolně financované zajištění, a to buď formou pracovních anebo osobních penzijních plánů²⁶. Rozdíl ve spoléhání se na financované, soukromě spravované prvky důchodového zabezpečení je proto spíše otázkou úrovně a přístupu než principu.

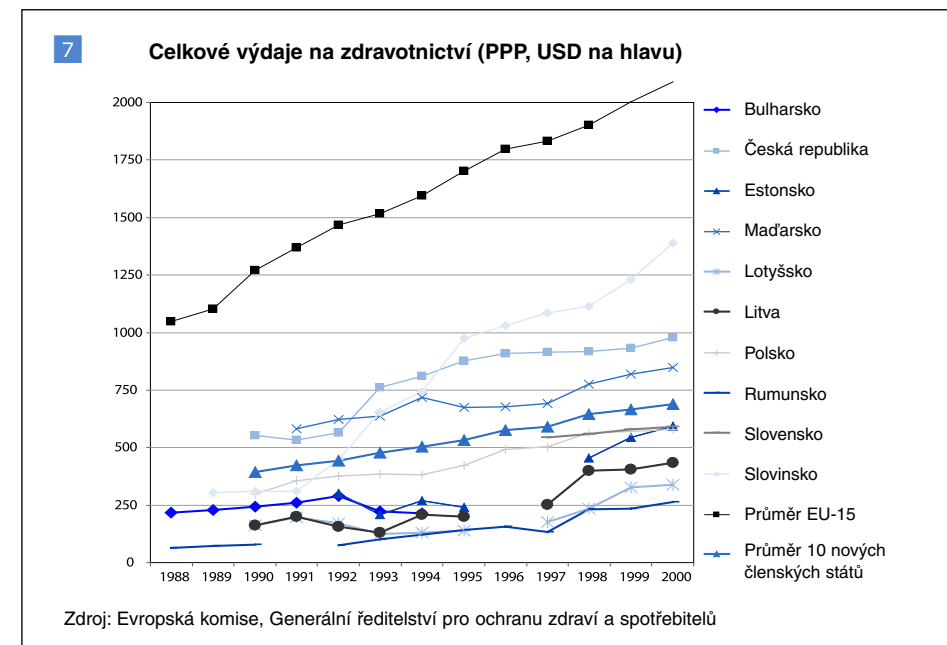
Rozšíření ovlivnilo rovnováhu mezi odlišnými typy důchodových opatření. Nicméně s ohledem na náročné úkoly, jimž nové členské státy čelí²⁷, je více než pravděpodobné, že současný celkový strategický přístup EU k penzijní reformě vyjádřený laekenskými cíli²⁸ adekvátnosti, finanční udržitelnosti a přizpůsobení trhu práce i společenským změnám bude nadále považován za vhodný ke zvládnutí střednědobých a dlouhodobých náročných úkolů penzijních systémů v EU-25.

4.2 Zdravotní pojištění a zdravotní péče

Podíváme-li se na různé dimenze zdraví, pak v rozšířené Unii existují značné rozdíly. Zatímco každý z 25 států má vlastní způsob organizace zdravotního sektoru, existují i trendy, jež charakterizují nové členské státy střední a východní Evropy i rozvoj jejich systémů zdravotní péče. Dřívější politický režim po sobě zanechal stopy a za posledních patnáct let byly implementovány dalekosáhlé reformy, aby bylo možné nahradit zastaralé a centralizované systémy²⁹.

Zdravotní stav a výdaje na zdravotnictví dosahují v zemích EU-15 velmi odlišné úrovně než v nových členských státech SVE. Statistické údaje nových členských států o očekávané délce života a míře úmrtnosti v důsledku různých onemocnění společně naznačují, že zdravotní stav občanů je horší než v zemích EU-15, kde lidé žijí déle a méně často trpí závažnými chorobami.

Zároveň jsou však výdaje vynaložené na zdraví³⁰ v nových členských státech střední a východní Evropy podstatně nižší. Následující graf ilustruje skutečnost, že ačkoli všechny tyto země výdaje na zdravotnictví za poslední dvě desetiletí zvýšily (především ty bohatší, tj. Slovinsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko), úroveň výdajů je stále pod průměrem EU.

26 Národní strategické zprávy: adekvátní a udržitelné důchodové systémy, publikované na internetových stránkách Evropské komise, podzim 2003 (http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/pensions/index_en.html); Evropská komise: Přístupující země na své cestě k účasti na otevřené metodě koordinace důchodů – hlavní přednáška bilaterálních seminářů, Brusel, prosinec 2003.

27 Malta a Kypr se na důchody zaměřovaly méně, nyní se však rozvíjí debata o potřebě reformy stávajících důchodových systémů, za účelem zlepšení adekvátnosti a zajištění dlouhodobé udržitelnosti.

28 Evropská rada: Quality and viability of pensions – Joint report on objectives and working methods in the area of pensions, Laeken, prosinec 2001.

29 Evropská komise: Highlights on health in the applicant countries to the European Union, GR Sanco, 2002.

30 Výdaje na zdravotnictví nejsou v rámci celé Evropy stále ještě plně srovnatelné. V současné době odborníci zkoumají, do jaké míry rozdíly ve výdajích na zdravotnictví (např. měřené v procentech HDP) odrážejí odlišnosti ve zvycích utrácet, ale i v objemu a kvalitě poskytovaných služeb.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Skutečnost, že EU-15 v průměru vynaloží zhruba čtyřikrát více v PPS (standardech kupní síly) na zdravotní péči než nové členské státy střední a východní Evropy, by mohla naznačovat, že stále existuje výrazná propast v objemu zdravotní péče³¹. Jelikož výdaje na zdravotnictví nejsou jedinou determinantou výsledků v oblasti zdraví, potenciál zlepšení zdraví při zvyšování výdajů na zdravotnictví je silnější tehdy, když úvodní úroveň investic je nižší. Zdá se tedy, že zlepšení zdravotní situace v těchto osmi nových členských státech by do značné míry záviselo na zvýšení míry a efektivnosti investic do zdravotní péče.

Politici v těchto zemích, kteří čelili problémům nadměrné centralizace, nedostačujícího přísunu vstupních dat, nedostatečné výkonnosti i investic, byli nuceni zastaralé systémy zdravotní péče reformovat³². Tři prvky transformace, které systémy zdravotní péče těchto nových členských států přiblížily k jejich protějškům v zemích EU-15 a ohromně zlepšily jejich schopnost pustit se do náročných úkolů ve zdravotnictví, byly fundamentální: decentralizace, sociální zdravotní pojištění a restrukturalizace služeb zdravotní péče.

Reformy byly především zaměřeny na provedení dalekosáhlých strukturálních změn. Decentralizační a privatizační snahy se soustředily na odstranění kontroly nad financováním, řízením i poskytováním zdravotní péče ze strany centrálního státu namísto zapojení regionálních, místních a soukromých aktérů.

Zavedení sociálního zdravotního pojištění bylo dalším podstatným prvkem reformy, neboť sedm z osmi nových členských států dalo přednost systému založenému na pojištění před systémem založeným na daních.

V neposlední řadě došlo k výrazné transformaci poskytování zdravotních služeb. Úloha primární zdravotní péče byla posílena a současně bylo vyvinuto úsilí na snížení nákladných a nedostatečných nemocničních zařízení, které zbyly jako pozůstatky starých systémů. Například v desetiletém období od roku 1990 do roku 2000 se Estonsku podařilo zvýšit produktivitu zdravotní péče, čímž bylo schopno snížit lůžka v nemocnicích akutní péče z 9,2 na 5,6 lůžek na 1000 obyvatel.

Nové členské státy SVE čelí řadě náročných problémů, neboť jsou konfrontovány se závažnými zdravotními problémy a menšími zdroji, které by mohly věnovat na zlepšení zdravotního sektoru. Reformy sice přinesly důležité změny i zlepšení, ale aby bylo dosaženo plného potenciálu, je nezbytné vynaložit další úsilí i investice.

4.3 Ochrana minimálního příjmu a sociální pomoci

Pro lidi, kteří jsou trvale vyloučeni z trhu práce, je základní ochrana proti chudobě a vyloučení zajišťována prostřednictvím „záchranné sítě“ posledního útočiště, pakliže nejsou k dispozici

jiné formy sociálního zabezpečení (jako např. důchody nebo podpora v nezaměstnanosti). V zemích EU-15 téměř všechny členské státy poskytují všem svým legálně žijícím obyvatelům určitou záruku minimálního příjmu. Takováto finanční pomoc je doplněna řadou hotovostních dávek nebo lokálně poskytovaných služeb, aby tak příjemcům pomohla nést náklady na bydlení, vzdělání, péči atd. V Itálii a Řecku žádná taková záruka příjmu neexistuje a na místo ní je zde řada cílených plánů uplatňovaných více či méně centralizovaným způsobem³³.

Třebaže plány zaručení minimálních příjmů ohromně přispěly ke snížení chudoby v EU, byly často podrobovány pečlivé kontrole, aby bylo zajištěno, že spíše podporují než brání efektivní integraci na trhu práce a že jsou účinným způsobem spravovány.

Mezi novými členskými státy zůstává zásadním problémem pokrytí a přiměřenost sociální ochrany nezbytné k zajištění minimálních dostačujících zdrojů. V zemích střední a východní Evropy je výskyt chudoby vyšší u lidí v produktivním věku a u dětí, a to v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti a nízkých výdělků, zatímco na Kypru a na Maltě se zejména dotýká starších osob. Tento globální obraz je potvrzen údaji, které ukazují, že v porovnání s ostatními sociálními transfery hrají důchody ve většině zemí střední a východní Evropy hlavní úlohu při zmírňování rizika chudoby. V průběhu devadesátých let minulého století se rodinné a dětské dávky staly klíčovými složkami programů snižování chudoby v řadě těchto zemí, které použily různé cílené přístupy. Cenové subvence veřejné prospěšných služeb byly obecně zrušeny a začaly se rozšiřovat programy pomoci v chudobě, ty však spíše přešly na místní úřady, které tak musely čelit závažným administrativním i finančním problémům³⁴.

Zatímco důkaz o dopadu programů sociální pomoci je v nových členských státech zastaralý a nestejně dostupné výsledky naznačují špatné zacílení, celkově nedostatečné pokrytí a obecně nízkou výši dávek. Některé země nedávno zavedly nové nebo posílily stávající programy, aby tak zajistily minimální úroveň příjmu zaměstnaným, nezaměstnaným a neaktivním lidem prostřednictvím řady programů, včetně minimální mzdy, zaručeného minimálního příjmu, bezpříspěvkových sociálních důchodů nebo univerzálních záruk programu sociální pomoci. Zbývá však ještě určit, do jaké míry lze tyto programy porovnat z hlediska pokrytí a výše dávek s programy minimálního příjmu, které v zemích EU-15 převládají.

4.4 Rozmanitost a ochrana menšin před vyloučením a diskriminací

Evropské společnosti jsou svědkem rostoucího trendu směřujícího k etnické a náboženské rozmanitosti poháněné mezinárodní migrací a zvýšenou mobilitou v rámci EU.

31 Jelikož nízké výdaje na zdravotní péči lze také zaznamenat, pokud hlavní část zboží a služeb v oblasti zdravotní péče je poskytována za nízkou relativní cenu, mezera v objemu a kvalitě služeb zdravotní péče může být pak nižší než hodnota naznačovaná rozdílem měřeným v procentech HDP nebo PPS.

32 Pro úplné znění viz R. Busse „Health Care Systems in EU Pre-Accession Countries and European Integration“ 5-6/2002, Práce a sociální politika.

33 Evropská komise: Draft Proposal for Joint Report on social inclusion 2004, s. 52.

34 Social protection in the 13 candidate countries, 2003, Generální ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci.

Tento trend bude zřejmě po rozšíření pokračovat vzhledem ke kombinaci „pull“ faktorů (stárnoucí evropské obyvatelstvo, nedostatek pracovních sil v některých regionech a sektorech) a „push“ faktorů (růst mladé dospělé populace v mnoha sousedních zemích, vysoká míra nezaměstnanosti, politická nestabilita, chudoba).

Opatření na podporu začlenění a zapojení etnických menšin do stávajících členských států se spíše soustředily hlavně na nové migranty, kteří do zmíněných zemí přišli v posledních třech až čtyřech desetiletích. V mnoha nových členských státech je imigrace relativně novým fenoménem a hlavní pozornost je věnována situaci historických menšin včetně Romů.

Číselné údaje z těchto členských států, které data o migrantech a etnických menšinách sbírají, také naznačují, že tyto skupiny mají nižší úroveň dosaženého vzdělání, spíše žijí v domácnostech s nízkými příjmy a nízkou kvalitou bydlení³⁵.

Nové členské státy čelí obdobným náročným úkolům z hlediska účasti menšin v sociální oblasti i na trhu práce. Problémy vyloučení a diskriminace, s nimiž se potýkají romské menšiny a některé ruské menšiny v několika nových členských státech, jsou velmi akutní³⁶. Tyto problémy budou muset být řešeny kombinací zaměstnanosti, sociálního začlenění a antidiskriminačních opatření. Řešení diskriminace skrze legislativu a předběžných opatření představuje pro nové členské státy v této souvislosti velkou výzvu³⁷.

4.5 Zdravotní postižení: politika pro lidi se zvláštními potřebami

Přístup EU ke zdravotnímu postižení nevymezuje jednotlivé kategorie lidí, ale je naopak založen na individuálních potřebách. Je to přístup mnohem více založený na sociálním začlenění než na kategorizaci. Vyplyvá z něj všeobecný odklon od programů soustřeďujících se na specifické zdravotní postižení a posun směrem k přístupu rovných příležitostí (mainstreamingu)³⁸.

Cílem je zabezpečit, aby lidem se zdravotním postižením náležela stejná lidská práva jako všem ostatním, a to odstraněním všech forem diskriminace souvisejících se zdravotním postižením a bojem s ní.

Trendy v zemích EU-15 jsou v této oblasti vcelku pozitivní, přestože zůstává řada překážek, u nichž je zapotřebí vynaložit stále více úsilí – zejména fyzické, právní a administrativní bariéry, nové technologie a postoje.

V řadě členských států je politika uplatňovaná u zdravotně postižených stále orientována spíše na segregaci než na aktivity spojené s poskytováním rovných příležitostí ve všech oblastech politiky.

Ačkoli převládají systémy kvót, zdá se, že jsou značné problémy s jejich uplatněním v praxi. Politika v oblasti zdravotního postižení v těchto zemích se teprve nyní začíná odklánět od staromódní „ochranné“ politiky a lékařských modelů postižení.

Tento posun od chráněného zaměstnání nejprve vedl k vyšší nezaměstnanosti u lidí se zdravotním postižením: dosud nebyl kompenzován nezbytnou podpůrnou politikou a rovnými pracovními příležitostmi pro zdravotně postižené, kteří nemusí mít dostačující vzdělání, zkušenosti či kvalifikaci, aby je bylo možné zaměstnat na otevřeném trhu práce.

Mimoto zaměření na přiměřené začlenění zdravotního postižení do směrnice o rovném přístupu k zaměstnání se dosud do politiky a praktik v nových členských státech nepromítlo.

4.6 Občanská společnost a občanská účast

Základní schopnosti občanské společnosti jsou určovány mírou občanského uvědomění, důvěry a účasti obyvatelstva, které na oplátku ovlivňují celkovou ekonomickou, sociální i politickou výkonnost země³⁹. Tyto schopnosti jsou vytvářeny a posilovány svobodnou a vzkvétající občanskou společností, zatímco jejich rozvoj je brzděn tam, kde došlo k utlumení vývoje občanské společnosti. U většiny nových členských států střední a východní Evropy je jedním ze škodlivých odkazů bývalých politických režimů občanská společnost vyznačující se vzácnou účastí na veřejném životě a nedůvěrou k veřejným institucím.

Studie prokázaly, že míra občanského uvědomění ve společnosti, převaha společenských norem podporujících kolektivní jednání i stupeň důvěry vůči veřejným institucím jsou daleko méně rozvinuté v přechodných ekonomikách, a rovněž potvrdily existenci souvztažnosti mezi měřením těchto fenoménů a hospodářským růstem⁴⁰.

Bylo zjištěno, že v počátečním přechodném období lidé ve střední a východní Evropě měli méně důvěry v cizince a byli méně občansky uvědoměni než lidé v EU, třebaže altruismus vyznávali shodnou měrou. Projevovali silné pouto k rodině, zatímco méně spoléhali na své přátele a pohybovali se v menších a uzavřenějších společenských kruzích. Zároveň dosáhli horších výsledků v oblasti občanské účasti a důvěry v instituce.

Občanská účast v těchto nových členských státech se od počátku přechodného období zlepšila, a ačkoli jsou výsledky nadále horší než v zemích EU-15, rozdíl uvnitř těchto dvou skupin zemí jsou větší než mezi nimi; nové členské státy se pokusí zapadnout do stávajících seskupení sociální účasti existující podél severojižní dělící linie.

35 Významnou pro tuto diskusi je rovněž práce provedená pod záštitou Programu cíleného socioekonomického výzkumu (TSER) Evropské komise – Castles et al., Centre for Migration and Policy Research, University of Oxford, ISBN 92-894-5273-0.

36 Joint Memoranda on Social Inclusion, prosinec 2003, publikovaná na internetových stránkách Evropské komise (http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/jim_en.html).

European Commission: Synthesis of the Joint Memoranda on Social Inclusion, Brussels, březen 2004.

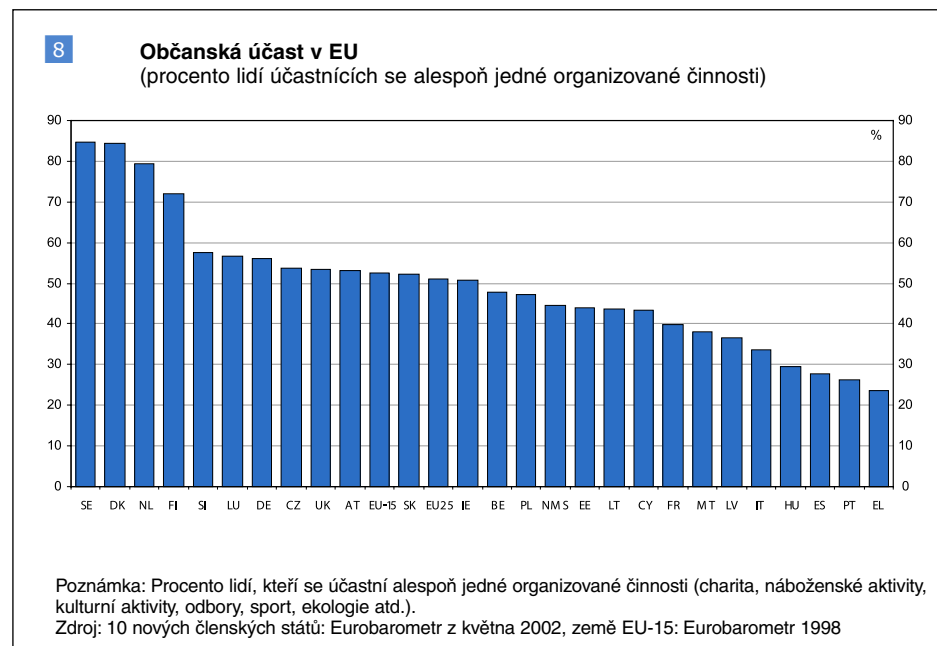
37 Equality, Diversity and Enlargement – Report on measures to combat discrimination in acceding and candidate countries. Zpráva pověřeného odborníka, Evropská komise, Generální ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci, Brusel 2003.

38 „Equal opportunities for people with disabilities: A European Action Plan“ COM(2003)650.

39 Rozrůstající se literatura se snažila vytvořit pro schopnosti občanské společnosti pojem ve smyslu sociálního kapitálu. Evropská komise zkoumá potenciál a praktickou použitelnost tohoto pojetí.

40 C. Haerpter, C. Wallace and L. Mateeva: Social Capital and Civic Participation in Accession Countries and Eastern Europe. Odborný referát zpracovaný Evropskou komisí, Vídeň 2003.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Obtíže spojené s přechodem od centrálního plánování a totalitní vlády jsou však stále viditelné ve strukturách, schopnostech a celkovém fungování různých úrovní vlády v nových členských státech SVE. Možnosti rozvoje moderních vládních praktik, jako např. zapojení ústředních investorů z řad občanské společnosti do rozhodování a implementace politiky na regionální a místní úrovni, jsou omezené. Reprezentativní, dobře organizované a schopné nevládní organizace nejsou obvyklé. Navíc zdroje místních vládních úřadů v oblasti administrativy a rozhodování obecně nejsou takového druhu, který by jim umožňoval úzce spolupracovat s občanskou společností při zavádění opatření sociální politiky.

Aby se zlepšily schopnosti řízení sociální politiky, bude důležité, aby nové členské státy s podporou ze strany Společenství dále stimulovaly rozvoj organizací občanské společnosti.

4.7 Pracovněprávní vztahy a sociální dialog

Bez ohledu na trvalé snahy rozvíjet v nových členských státech SVE pracovněprávní vztahy a sociální dialog sociální partneři ve většině z těchto zemí stále čelí náročným úkolům z hlediska plné účasti na ekonomickém a sociálním vládnutí, které jim evropský sociální model připisuje. Bipartitní úroveň musí být posílena.

Ačkoli existují značné rozdíly mezi režimy pracovněprávních vztahů v původních a ve většině nových členských státech, jsou zde také i významné podobnosti. Například ve struktuře organizace odborů na národní úrovni a v hustotě odborů, kde nové členské státy zapadají do stávajících rozdílných seskupení zemí EU-15.

Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že v nových členských státech střední a východní Evropy musely být narychlo během devadesátých let vytvořeny organizace zaměstnavatelů, podobnosti se zeměmi EU-15 jsou mnohem menší, i když některé najít lze. Přičemž hlavním rozdílem je, že ve většině těchto nových členských států je organizační hustota mnohem nižší a že kolektivní vyjednávání na bipartitní úrovni je omezené, neboť organizace zaměstnavatelů se často do takovýchto jednání nezapojují.

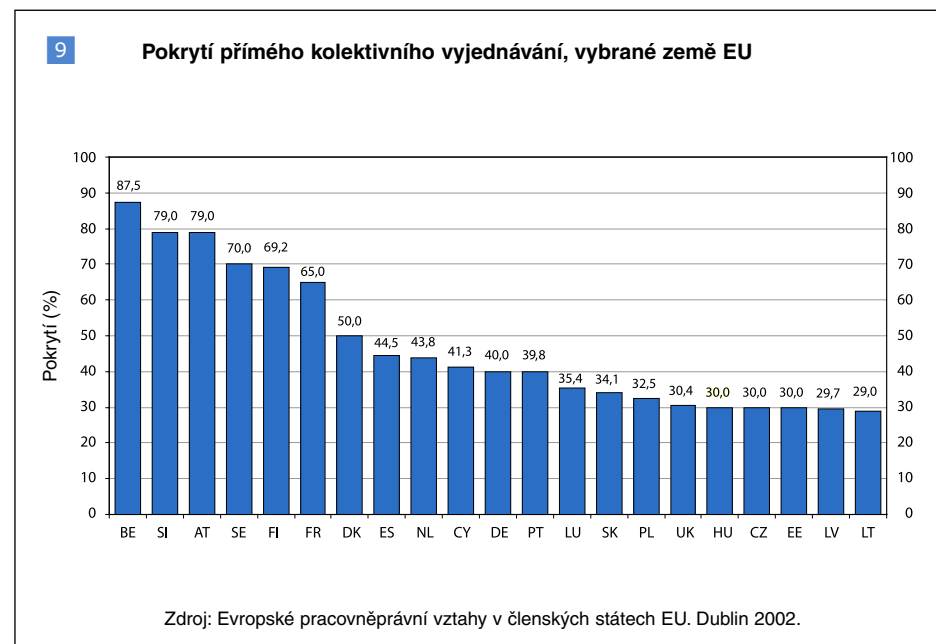
Zde se rovněž odráží skutečnost, že bipartitní jednání je ve většině těchto nových členských států vcelku novou institucí, která se teprve vyvíjí. Oproti většině zemí EU-15, kde je v rámci vícevrstevného systému kolektivní vyjednávání převážně charakterizováno dohodami na úrovni sektorů, u kolektivního jednání většiny nových členských států převládá vyjednávání na úrovni společností. V zemích EU-15 se s podobným jevem setkáme pouze ve Spojeném království a v menší míře u některých otázek v Lucembursku a ve Francii.

Z hlediska poměru pracovníků přímo dotčených kolektivním vyjednáváním spadají nové členské státy do rozsahu odlišnosti, ačkoli do seskupení EU-15 zcela nezapadají.

Jak je znázorněno v grafu 9, odlišnosti v rámci obou skupin zemí jsou podstatné. Nové členské státy jsou zastoupeny na obou koncích škály, ale většina z nich se nachází ve spodní čtvrtině hodnocení.

Tripartismus existuje v odlišné, více či méně formalizované podobě a s rozdílným stupněm zapojení sociálního partnera ve většině z 15 zemí EU a jeho vývoj získal na hybné síle během příprav na zavedení EMU. Systém tripartity, který se rovněž vyskytuje v různých formách ve všech nových členských státech, v němž dosud do značné míry převládaly státní zájmy, především s ohledem na zajištění plynulosti pokračujícího procesu restrukturalizace v nových členských státech střední a východní Evropy a v kterém je zapojení sociálního partnera převážně poradního charakteru.

Rozvoj úlohy i síly bipartitního kolektivního vyjednávání, odborů a organizací zaměstnavatelů je aktivně podporován evropskými sociálními partnery (jak je uvedeno v jejich společném pracovním programu pro období 2003–2005) a s další stabilizací a růstem ekonomiky se očekává jeho další zlepšování, nicméně podpůrné prostředí vládní politiky bude rovněž žádoucí. Snaha učinit sociální partnerství více bipartitním také napomůže rozšířit rozsah i závazky tripartitního dialogu.

Shrnutí

- Porovnání zabezpečení sociální ochrany a sociálního a občanského dialogu v nových členských státech a v zemích EU-15 dokládají celou řadu odlišností, ale odhalují i mnoho podobností.
- Mnoho rozdílů a řada sociálních problémů v nových členských státech ve střední a východní Evropě souvisí s dobou před rokem 1990 a s přechodným obdobím. Těmto obtížím nelze uniknout za jediný den, ale podobnosti a pokrok, jehož bylo dosaženo v *acquis* naznačují, že časem velmi dobře zapadnou do rozmezí odlišností v zemích EU-15.
- Reformy, které pomohou zajistit lepší sociální ochranu a vyšší životní úroveň, již probíhají (např. důchody, zdravotnictví), avšak náročné úkoly by neměly být podceňovány (např. zdraví a sociální začlenění) a v některých oblastech je třeba zavést moderní přístup (např. rovnost mužů a žen, zdravotní postižení a etnické menšiny).
- Celkově je schopnost dosáhnout změn a uskutečnit reformy omezena schopnostmi administrativního a sociálního řízení. Opatření podporující strukturu občanské společnosti a sociální partnerství nadále vykazují značný náskok EU-15.
- Důchodové reformy v řadě nových členských států byly inspirovány inovacemi v zemích EU-15 a současná opatření zapadají do rozsahu penzijních plánů v EU-15. Úspěch důchodových reforem v těchto zemích bude záviset na jejich schopnosti zvýšit úroveň zaměstnanosti a průměrný věk odchodu z trhu práce.
- Integrovaný přístup vyjádřený v laekenských důchodových cílech rovněž platí pro nové členské státy. Nynější zranitelnost důchodových systémů v mnoha nových členských státech podléhá významnému zlepšení přiměřených dávek, vyšší zaměstnanosti, pozdějšího odchodu do důchodu, účinné regulace a rozumné správy penzijních fondů.
- Vyjádřeno v PPS (standardech kupní síly), EU-15 vydává zhruba čtyřikrát více na zdravotnictví než nové členské státy střední a východní Evropy. Zvýšení rozsahu a účinnosti zdravotních výdajů je předpokladem zlepšení zdraví.
- Početné romské a další etnické menšiny v některých nových členských státech zvyšují problémy sociálního začlenění a antidiskriminace spojené s etnickou rozmanitostí.
- Politiky v oblasti zdravotního postižení v nových členských státech jsou stále založené spíše na lékařských modelech a vyznačují se umísťováním do ústavů a chráněným zaměstnáním.
- Rozvoj bipartitního sociálního dialogu a režimů pracovních vztahů ve většině nových členských států vyžaduje další posílení.

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

5. Evropská sociální agenda v EU o 25 členských státech

5.1 Vývoj v rámci evropské sociální agendy a nových členských států

Poslední roky byly svědkem významného vývoje sociální politiky na úrovni EU...

Vývoj v koordinaci zaměstnanosti a sociální politiky na úrovni EU⁴¹ během posledních šesti let rozšířil rozsah evropské sociální agendy, sjednotil její obsah a vytvořil nové pracovní metody⁴² jejího dalšího rozvoje. Nové procesy koordinace politiky byly vytvořeny s obtížemi, s ohledem na preference a schopnosti zemí EU-15. Přípravy na vstup se dlouhou dobu výhradně soustředily na přijetí legislativního *acquis*. Nové členské státy se do procesů koordinace politiky EU zaměřené na sociální ochranu a sociální začlenění zapojily až v nedávné době.

Zásadní otázkou vznesenou řadou pozorovatelů je proto skutečnost, zda všeobecný nápor současné sociální agendy nabídne adekvátní základ pro rozšířenou Unii, anebo zda bude zapotřebí agendu přepracovat.

... a ačkoli se nové členské státy na tomto pokroku přímo nepodílely, jejich zásadní politické zájmy jsou pokryty dobře.

Tato zpráva ukazuje, že kromě výrazných a náročných rozdílů mezi zeměmi EU-15 a novými členskými státy existují i zřetelné podobnosti náročných úkolů, zejména zvládnutí rychlé ekonomické změny a reakce na stárnutí obyvatelstva. Obecné lisabonské cíle⁴³ taktéž jasně platí pro nové členské státy.

Výhledka zmenšování populace v produktivním věku a rychlý nárůst obyvatelstva za hranici důchodového věku představuje pro rozšířenou Unii zásadní, společnou výzvu. Zdůrazňuje, že stávající i nové členské státy sdílí potřebu vyvinout vzájemně se posilující politické koncepce, jejichž snahou je stavět na součinnosti ekonomické, zaměstnanecké a sociální politiky. Projevuje se tak potřeba implementovat Lisabonskou strategii v plném rozsahu.

Jelikož očekávaný hospodářský vzestup bude zřejmě posledním předtím, než dojde k demografickému posunu a stárnutí se urychlí, všechny členské státy EU-25 budou mít

výrazný společný zájem na co nejrychlejší zavedení nezbytných změn politiky zaměstnanosti a sociální ochrany.

Je zřejmé, že politika Společenství v rozšířené Unii bude nucena zohlednit větší rozmanitost sociální situace, nicméně rozšíření nápor sociální agendy nespochybnuje.

5.2 Klíčové výzvy i příležitosti nových členských států

Zatímco škála náročných úkolů vyplývajících z tohoto rozšíření bude velmi rozsáhlá, zkušenosti z předchozích vstupů zemí, jejichž HDP byl výrazně pod průměrem Unie (např. Irsko, Řecko, Portugalsko a Španělsko), potvrzují, že zásadních zlepšení sociální situace lze dosáhnout prostřednictvím koordinovaného, trvalého úsilí na úrovni národní i na úrovni EU.

Nicméně situace v řadě přístupujících zemí, stále značně spojených s průvodními jevy přechodného období, ale i výrazněji odrážející nový sociální dopad hospodářského růstu, který za sebou nevyhnutelně zanechá lidi neschopné se přizpůsobit nových technologickým požadavkům, si žádá další zesílení politických snah, aby bylo možné čelit rozdílným životním podmínkám a bojovat s chudobou a sociálním vyloučením⁴⁴. Úspěch při dosahování těchto cílů zlepšit životní podmínky, a tím i možnosti snížit úmrtnost a vyvarovat se dalšího poklesu porodnosti. Zatímco posílení systémů sociální ochrany bude nezbytné k udržení cesty směřující k modernizaci, ti, kdo v nových členských státech rozhodují, budou konfrontováni se složitými politickými volbami, které přinesou narůstající tlak na konsolidaci veřejných financí a zajištění příznivých makroekonomických podmínek pro udržitelný růst. To demonstruje význam dosažení zaměstnanosti generující hospodářský růst a propagující aktivní sociální a zaměstnaneckou politiku, aby se tak rychle uzavřela propast zaměstnanosti ve vztahu k EU. Aby bylo možné uskutečnit reformy a plně využít výhod vstupu do EU, nové členské státy budou muset navíc zdokonalit své schopnosti v oblasti administrativního a sociálního řízení, včetně větší schopnosti mobilizovat a zapojit sociální partnery – a občanskou společnost obecně – do procesu rozhodování.

V rámci takového vývoje bude důležité stavět na vzájemně se posilující součinnosti mezi politikou zaměstnanosti a sociální politikou a bohatství politických zkušeností nahromaděného na úrovni EU. Implementace evropských směrnic zaměstnanosti a doporučení, jakož

41 Tzn. v zaměstnanosti, sociálním začlenění, antidiskriminaci, modernizaci sociální ochrany, Občanské charty atd.

42 Například otevřená metoda koordinace.

43 Na březnovém summitu EU v Lisabonu si Unie stanovila nový strategický cíl na období desetiletí od roku 2010 a to „... stát se nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou založenou na dynamických znalostech na světě, jež bude schopná udržitelného hospodářského růstu s více pracovními místy a větší sociální soudržností“.

44 The Joint Memoranda on Social Inclusion, souhrnná zpráva Komise.

i společných cílů vymezených pro procesy koordinace politiky v oblasti důchodů a sociálního začlenění, bude rozhodující. Investice do nákladově efektivní sociální ochrany a zdravotní péče příznivých vůči zaměstnanosti představují významnou část opatření nezbytných k rozvíjení i udržení schopnosti lidí účastnit se a přispívat⁴⁵.

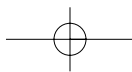
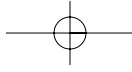
Existuje celá řada úspěchů a relativních výhod, na nichž nové členské státy mohou stavět. Ty pak společně vytváří soubor příležitostí. Jak je zdůrazněno v této zprávě, tyto příležitosti zahrnují:

- Značné rezervy pracovních sil s poměrně vysokým dosaženým vzděláním řadu nových členských států staví do dobré pozice a na dlouhé období trvalého růstu, zejména pokud je tato relativní výhoda podpořena dalším rozvojem lidských zdrojů a sociální ochranou příznivější vůči zaměstnanosti.
- Schopnost více nových členských států zavádět moderní důchodové reformy uprostřed ekonomické a politické vřavy dokládá schopnost vypořádat se u reformy se složitými otázkami, které lze uplatnit v dalším procesu změn.
- Reformy sektoru zdravotnictví v mnoha nových členských státech vytvořily významnou část podmínek pro období rychlých a význačných vylepšení v oblasti přispívání zdravotní péče k celkově lepšímu zdravotnímu stavu, zejména jakmile tyto země budou schopné převést do daného sektoru více peněz.
- Mírná úroveň chudoby ve většině členských států naznačuje příznivou míru národní sociální soudružnosti a měřitelného dopadu systémů sociální ochrany, jež se mohou stát důležitým aktivem pro úspěšné zvládnutí náročných úkolů ekonomické modernizace a globalizace. V této souvislosti je však nutné připomenout, že s odkazem na obecný práh absolutní chudoba naznačuje, že vyšší úroveň rizika chudoby existuje v nových členských státech spíše než ve státech původních.

Na základě těchto příležitostí a výrazného pokroku v *acquis* by deset nových členských států – s podporou politiky EU – mohlo získat dobrou pozici k tomu, aby se staly důležitou hybnou silou hospodářského růstu a sociálního zlepšení v rozšířené Unii.

Přesto úspěch rozšíření v sociální oblasti bude rovněž rozhodujícím způsobem záviset na hostitelské schopnosti členských zemí EU-15. Vůle umožnit novým členským státům čerpat ze zkušeností i zdrojů zemí EU-15 v řadě ohledů předurčí rozsah i rychlost pokroku. V nové sociální agendě bude důležité nalézt způsoby uspokojení potřeb a uvědomění energie všech členských států rozšířené Unie.

45 Tamtéž.

Přílohy

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Příloha č. 1: statistické portréty

Stárnutí populace

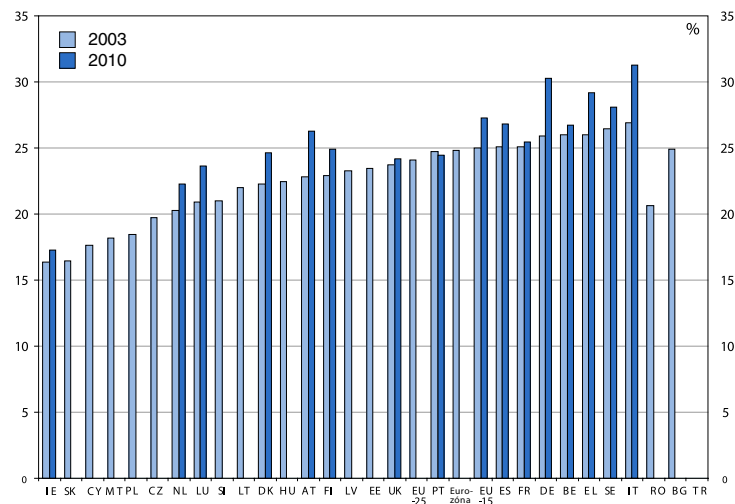
V roce 2003 žilo v zemích EU-25 74 milionů starších lidí ve věku 65 a více let ve srovnání s pouhými 38 miliony v roce 1960. Dnes představují starší lidé 15 % celkové populace neboli 24 % populace v produktivním věku (ve věku 15–64 let). Očekává se, že do roku 2010 tento poměr vzroste na 27 %. Během následujících 15 let v zemích EU-15 vzroste počet velmi starých lidí ve věku 80 a více let o téměř 50 %.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR		
Míra demografické závislosti (Populace ve věku 65 let a více jako procento populace v produktivním věku (15–64) let k 1. lednu)	2003	24,1	25,0e	24,8	26,0	19,7	22,3	25,9	23,5e	26,0e	25,1e	25,1	16,4	26,9e	17,6e	23,3	22,0	20,9	22,4	18,2	20,3	22,8	18,4	24,7	21,0	16,5	22,9	26,5	23,7e	24,9	20,6	:	
	2010	:	27,3f	:	26,7f	:	24,6f	30,3f	:	29,2f	26,8f	25,5f	17,3f	31,3f	:	:	:	23,6f	:	:	22,3f	26,3f	:	24,5f	:	:	24,9f	28,1f	24,2f	:	:	:	:

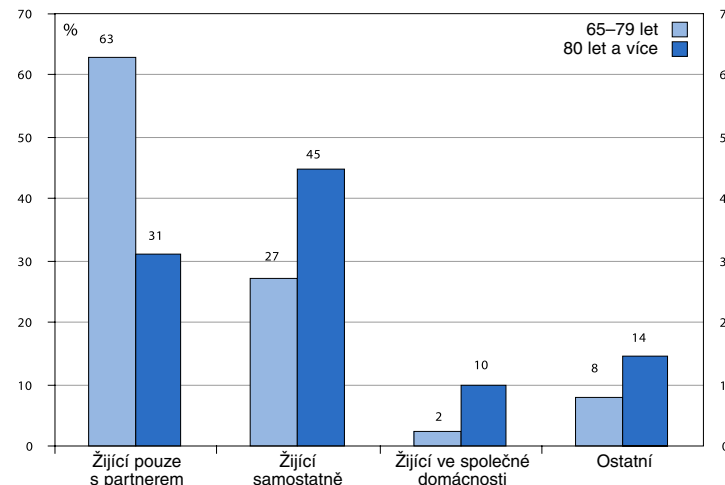
Zdroj: Eurostat – Demografická statistika

10 Míra demografické závislosti, 2003 a 2010

Zdroj: Eurostat – Demografická statistika

11 Starší populace podle situace do domácnosti a podle věku, EU-15, 2010

Zdroj: Eurostat – prognózy vývoje domácností se základním rokem 1995

Migrace a azyl

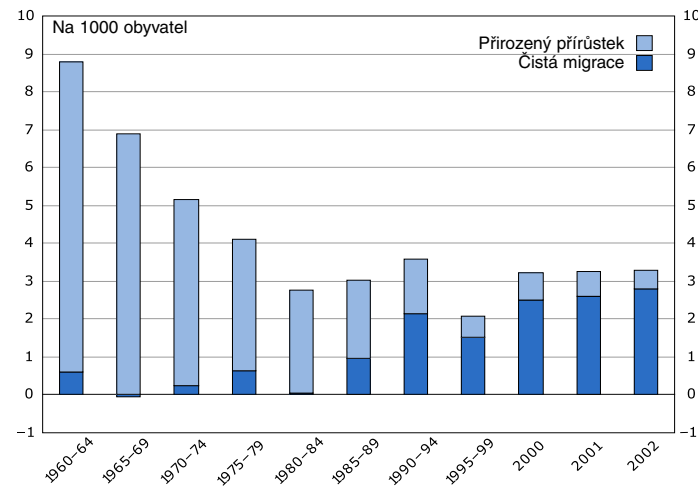
Čistá migrace představuje hlavní složku roční změny obyvatelstva v zemích EU-25. V roce 2002 činila roční míra čisté migrace 2,8 na 1 000 obyvatel EU-25, což představovalo přibližně 85 % celkového přírůstku obyvatel. V roce 2002 bylo v EU-25 zaznamenáno 384 500 žádostí o udělení azylu.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Hrubá míra čisté migrace, 2002 (Rozdíl mezi změnou populace a přirozeným přírůstkem během roku na 1000 obyvatel)	2002	2,8e	3,3e	:	3,9	1,2	1,8	2,7	0,1	2,9	5,5	1,1	8,3	6,1	9,7	-0,8	-0,6	5,9	0,3	4,8e	1,7	3,2	-0,3	6,8	1,1	0,2	1,0	3,5	2,1e	0,0	-0,1	1,4e

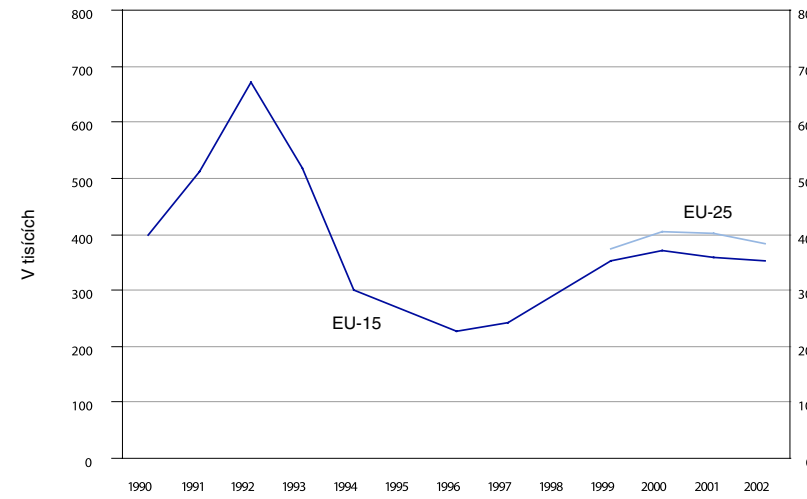
Zdroj: Eurostat – Demografická statistika

12 Průměrná roční změna populace podle jednotlivých složek, EU-25, 1960-2002

Zdroj: Eurostat – Demografická statistika

13 Žádosti o udělení azylu, EU-15 a EU-25, 1990-2002

Zdroj: Eurostat – Migrační statistika

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Vzdělávání a jeho výsledky

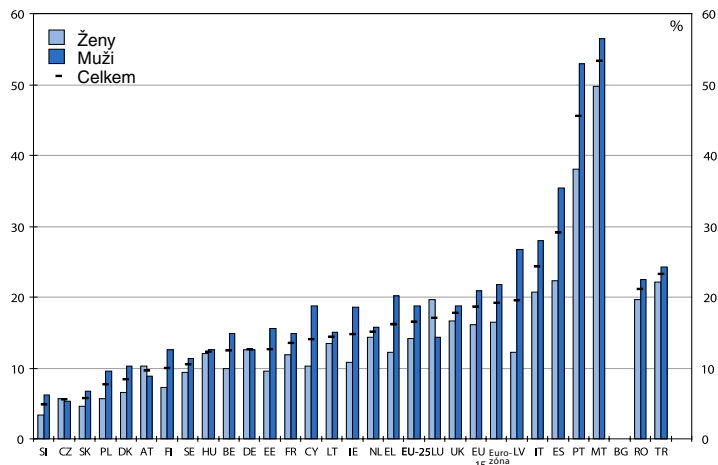
Dosažená úroveň vzdělání obyvatelstva se za posledních 30 let výrazně zlepšila, zejména mezi ženami. V roce 2002 mělo ve stávající Unii (EU-25) 77 % mladých lidí ve věku 20–24 let vyšší sekundární vzdělání. Zároveň však 17 % mladých lidí ve věku 18–24 let opustilo vzdělávací systém již po ukončení maximálně nižšího sekundárního vzdělání.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR		
Úroveň dosaženého vzdělání u mladých lidí, 2002 (Procento populace ve věku 20 až 24 let s alespoň vyšším sekundárním vzděláním)																																	
Celkem	76,6p	73,8p	72,8	81,1	91,7	79,6	73,3	80,4	81,3	64,9	81,7	83,9	69,1	85,3	73,2b	79,3b	69,8	85,7	39,0	73,3	85,0	88,1	43,7	90,0	94,0	86,2	86,7	77,2p	77,5	75,3	:		
Ženy	79,5p	76,8p	76,1	84,7	91,7	82,3	73,8	87,1	85,9	71,9	82,8	88,1	74,0	90,3	82,2b	80,5b	65,5	85,8	42,2	76,7	84,4	91,3	52,0	92,3	95,3	90,4	88,3	78,5p	80,2	77,3	:		
Muži	73,7p	70,8p	69,4	77,6	91,8	76,8	72,6	73,7	76,3	58,2	80,5	79,7	64,2	79,6	64,4b	78,1b	74,0	85,5	36,1	70,0	85,6	84,8	35,4	87,9	92,6	81,9	85,2	75,9p	75,0	73,1	:		

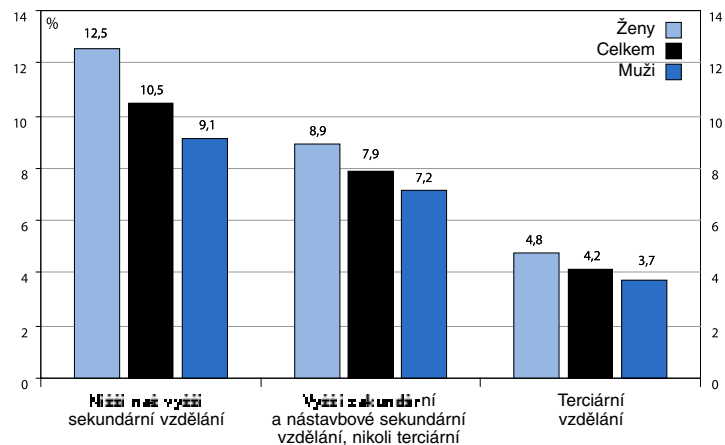
Zdroj: Eurostat – Výběrové šetření pracovních sil v Evropské unii

14 Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém podle pohlaví, 2002
Procento populace ve věku 18–24 let s maximálně nižším sekundárním vzděláním bez účasti na dalším vzdělávání nebo odborném výcviku

Zdroj: Eurostat – Výběrové šetření pracovních sil v Evropské unii

15 Míra nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání a podle pohlaví, EU-25, 2002
Nezaměstnané osoby jako procento celkové aktivní populace stejné skupiny

Zdroj: Eurostat – Výběrové šetření pracovních sil v Evropské unii

Celoživotní vzdělávání

V roce 2002 bylo v Unii (EU-25) zapojeno do vzdělávání a odborného výcviku 8 % populace ve věku 25–64 let (během posledních 4 týdnů před šetřením). Tyto aktivity odborného výcviku jsou běžnější (18–22 %) v Dánsku, Finsku, Švédsku a ve Spojeném království, zatímco nové členské státy vykazují nejnižší úroveň dospělé populace, která se účastní vzdělávání nebo odborného výcviku (vrchol dosahuje přibližně 9 % ve Slovenské republice a Slovinsku).

Poskytování odborného výcviku starším osobám je méně časté než u mladších lidí. Je pravděpodobnější, že se takového výcviku zúčastní lidé s vyšším vzděláním než nižším.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Celoživotní vzdělávání (účast dospělých na vzdělávání a výcviku), 2002 (Procento populace ve věku 25–64 let účastnící se procesu vzdělávání a výcviku v posledních čtyřech týdnech před šetřením)																																
Celkem	8,0	8,5	5,5	6,5	5,9	18,4	5,8	5,2	1,2	5,0	2,7	7,7	4,6	3,7	8,2	3,3b	7,7	3,3	4,4	16,4	7,5	4,3	2,9	9,1	9,0	18,9	18,4	22,3	1,3	1,1	:	
Ženy	8,6	9,2	5,6	6,3	5,7	20,7	5,5	6,7	1,1	5,4	3,0	8,8	4,7	3,8	10,9	4,2b	6,4	3,7	3,8	15,9	7,4	4,7	3,3	9,4	9,4	21,4	21,2	26,3	1,3	1,0	:	
Muži	7,4	7,9	5,5	6,8	6,1	16,2	6,1	3,6	1,2	4,5	2,4	6,5	4,5	3,6	5,2	2,3b	8,9	2,9	4,9	16,9	7,6	3,9	2,4	8,8	8,7	16,5	15,7	18,6	1,4	1,2	:	

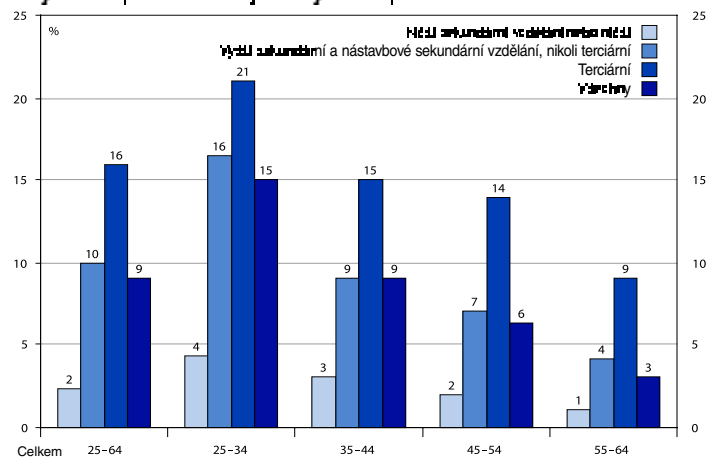
Poznámka: FR – Srovnávacím obdobím je jeden týden, který šetření předchází.

Zdroj: Eurostat – Výběrové šetření pracovních sil v Evropské unii

16

Celoživotní vzdělávání podle věkových skupin a dosažené úrovně vzdělání, EU-15, 2002

Procento populace ve věku 25–64 let účastnící se procesu vzdělávání a výcviku v posledních čtyřech týdnech před šetřením

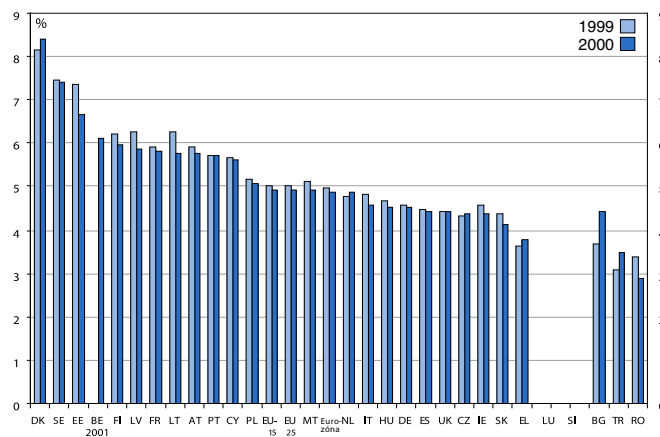

Zdroj: Eurostat – Výběrové šetření pracovních sil v Evropské unii

17

Výdaje na lidské zdroje, 1999 a 2000

Veřejné výdaje na vzdělání jako procento HDP

Poznámky: DK: změna v pokrytí v roce 1999. FR: Údaje o výdajích na vzdělání nezahrnují DOM (zámořské departementy). UK: Odhady jsou založeny na datech pro finanční rok, který začíná 1. dubna a končí 31. března. Zdroj: Eurostat – Statistiky vzdělávání

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Zaměstnanost

V roce 2002 dosáhl počet zaměstnaných osob v rozšířené Unii více než 199 milionů, což představuje nárůst o více než 11,5 milionu od roku 1996. Od roku 1997 až do roku 2001 se roční přírůstek pohyboval v rozmezí od 0,9 % do 1,6 %, ale v roce 2002 růst zaměstnanosti téměř stagnoval. V roce 2002 míra zaměstnanosti obyvatel ve věku 15–64 let dosáhla úrovně 62,9 %.

Klíčový ukazatel

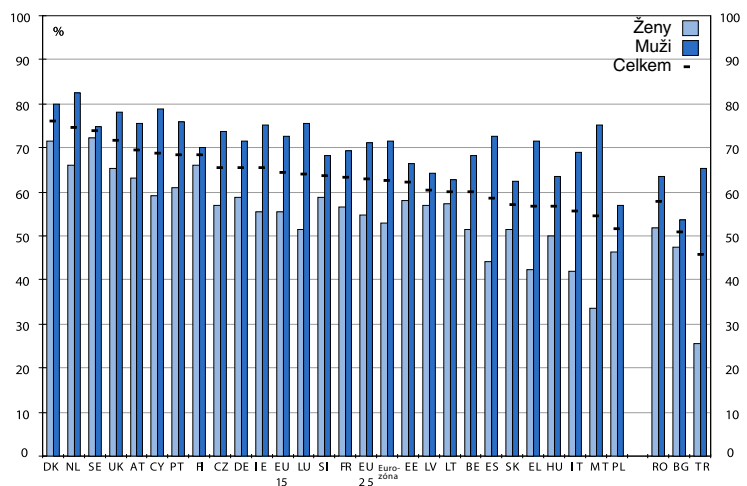
	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Míra zaměstnanosti, 2002 (Zaměstnané osoby ve věku 15–64 let jako procento populace stejné věkové skupiny)																																
Celkem	62,9	64,3	62,4	59,9	65,4	75,9	65,3	62,0	56,7	58,4	63,0	65,3	55,5	68,6	60,4	59,9	63,7	56,6	54,5	74,4	69,3	51,5	68,2	63,4	56,8	68,1	73,6	71,7	50,6	57,6	45,6	
Ženy	54,7	55,6	53,1	51,4	57,0	71,7	58,8	57,9	42,5	44,1	56,7	55,4	42,0	59,1	56,8	57,2	51,6	50,0	33,6	66,2	63,1	46,2	60,8	58,6	51,4	66,2	72,2	65,3	47,5	51,8	25,5	
Muži	71,0	72,8	71,7	68,3	73,9	80,0	71,7	66,5	71,4	72,6	69,5	75,2	69,1	78,9	64,3	62,7	75,6	63,5	75,3	82,4	75,7	56,9	75,9	68,2	62,4	70,0	74,9	78,0	53,7	63,6	65,5	
Míra zaměstnanosti starších osob, 2002 (Zaměstnané osoby ve věku 55–64 let jako procento populace stejné věkové skupiny)																																
Celkem	38,7	40,1	36,4	26,6	40,8	57,9	38,6	51,6	39,7	39,7	34,8	48,1	28,9	49,4	41,7	41,6	28,3	26,6	30,3	42,3	30,0	26,1	50,9	24,5	22,8	47,8	68,0	53,5	27,0	37,3	33,8	
Ženy	29,1	30,5	26,4	17,5	25,9	50,4	30,1	46,5	24,4	22,0	30,6	30,8	17,3	32,2	35,2	34,1	18,6	18,5	11,8	29,9	20,9	18,9	41,9	14,2	9,5	47,2	65,6	44,7	18,2	32,6	21,0	
Muži	48,9	50,1	46,8	36,0	57,2	64,5	47,1	58,4	56,0	58,6	39,3	65,1	41,3	67,3	50,5	51,5	37,9	36,7	50,4	54,6	39,8	34,5	61,2	35,4	39,1	48,5	70,4	62,6	37,0	42,7	47,3	

Zdroj: Eurostat – Čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

18

Míra zaměstnanosti podle pohlaví, 2002

Zaměstnané osoby ve věku 15–64 let jako procento populace stejné věkové skupiny

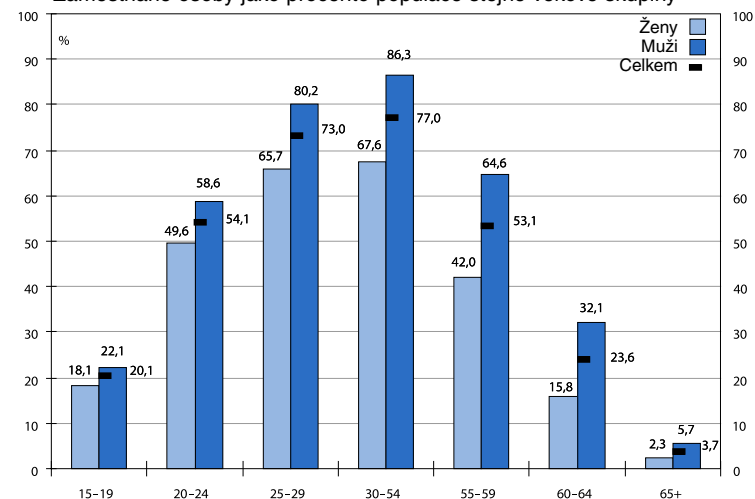

Zdroj: Eurostat – Čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

19

Míra zaměstnanosti podle věkových skupin a podle pohlaví, EU-25, 2002

Zaměstnané osoby jako procento populace stejné věkové skupiny

Zdroj: Eurostat – Čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

Nezaměstnanost

V roce 2002 míra nezaměstnanosti poprvé od roku 1996 narostla o 0,3 procentní body. Nárůst proběhl ve všech členských státech s výjimkou Maďarska, Finska a Švédska, kde ke změně nedošlo, a v Řecku, Itálii, na Kypru a ve třech pobaltských státech, v České republice a Slovenské republice se míra nezaměstnanosti nadále snižovala.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Míra nezaměstnanosti, 2002 (Nezaměstnané osoby jako procento aktivní populace)																																
Celkem	8,8	7,7	8,4	7,3	7,3	4,6	8,6	9,5	10,0	11,3	8,8	4,3	9,0	3,9	12,6	13,6	2,8	5,6	7,4	2,7	4,3	19,8	5,1	6,1	18,7	9,1	4,9	5,1	17,8	7,5	10,3	
Ženy	9,8	8,7	9,9	8,2	9,0	4,7	8,4	8,9	15,0	16,4	10,0	4,0	12,2	4,9	11,4	13,4	3,9	5,1	9,5	3,0	4,5	20,7	6,1	6,5	18,9	9,1	4,6	4,5	17,0	7,1	9,4	
Muži	8,0	6,9	7,3	6,6	6,0	4,4	8,7	10,1	6,6	8,0	7,7	4,6	7,0	3,0	13,6	13,7	2,1	6,0	6,5	2,5	4,1	19,0	4,2	5,8	18,6	9,1	5,3	5,6	18,5	7,8	10,7	

Zdroj: Eurostat – Míry nezaměstnanosti (definice ILO)

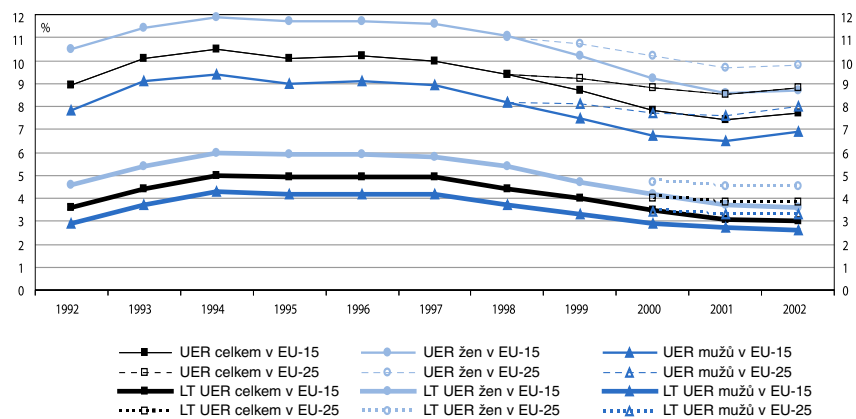
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti, 2002

(Dlouhodobě nezaměstnané osoby (12 měsíců a více) jako procento aktivní populace)

Celkem	3,8	3,0	3,5	3,5	3,7	0,9	4,0	4,8	5,1	3,9	2,8	1,3	5,3	0,8	5,8	7,0	0,8	2,4	3,2	0,7	0,8	10,9	1,8	3,3	12,1	2,3	1,0	1,1	11,9	3,8	3,2
Ženy	4,5	3,6	4,4	4,1	4,5	0,9	4,1	3,8	8,3	6,3	3,3	0,7	7,2	1,2	5,0	6,9	1,0	2,1	2,4	0,8	1,1	12,3	2,2	3,4	12,5	2,0	0,8	0,7	11,5	3,7	3,6
Muži	3,3	2,6	2,9	3,1	2,9	0,8	3,9	5,7	3,0	2,3	2,2	1,7	4,1	0,5	6,5	7,2	0,6	2,7	3,4	0,6	0,6	9,7	1,4	3,3	11,7	2,5	1,2	1,4	12,3	3,8	3,0

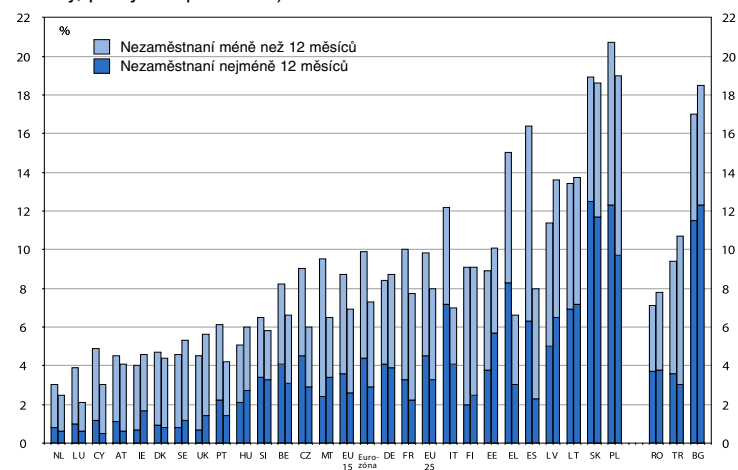
Zdroj: Eurostat – Čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

20 Míra nezaměstnanosti (UER) 1992–2002 a míra dlouhodobé nezaměstnanosti (LT UER) 1992–2002 podle pohlaví, EU-15 a EU-25
Nezaměstnané a dlouhodobě nezaměstnané osoby (12 měsíců a více) jako procento aktivní populace

Zdroj: Eurostat – Míry nezaměstnanosti (definice ILO) a čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

21 Míra nezaměstnanosti a míra dlouhodobé nezaměstnanosti podle pohlaví, 2002 (ve vzestupném pořadí podle celkové míry nezaměstnanosti; levý sloupec: ženy, pravý sloupec: muži)

Zdroj: Eurostat – Čtvrtletní údaje o pracovních silách (QLFD)

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Příjmy a výdaje na sociální ochranu

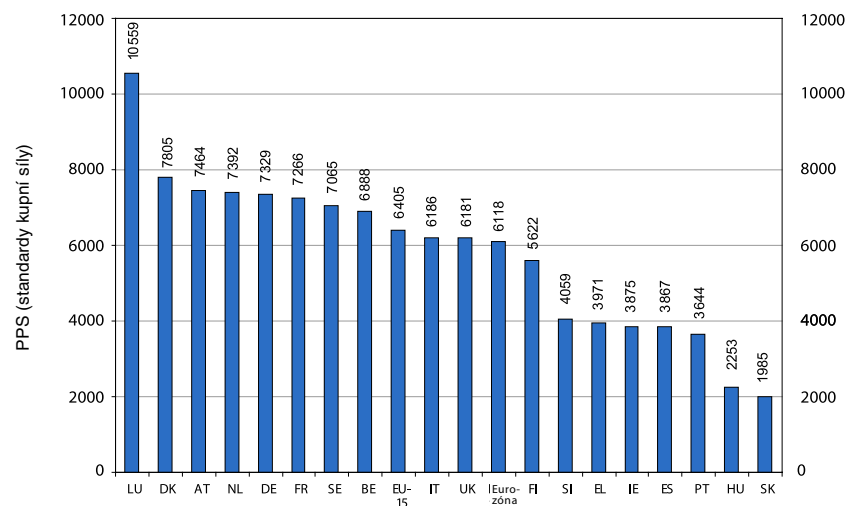
V roce 2001 se výdaje na sociální ochranu vyjádřené jako procento HDP ve většině zemí Evropské unie zvýšily. Mezi členskými státy však existují značné rozdíly u výdajů vyjádřených jako procento HDP a ještě výraznější při vyjádření ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu. Různé země mají výrazně odlišné systémy financování sociální ochrany v závislosti na tom, zda dávají přednost příspěvkům na sociální zabezpečení nebo všeobecným státním příspěvkům.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Výdaje na sociální ochranu vyjádřené jako procento HDP, 2001	27,5	27,4	27,5	27,5	29,5	29,8	27,2	20,1	30,0	14,6	25,6	21,2	19,9	18,3	27,6	28,4	23,9	25,6	19,1	25,8	31,3	27,2									

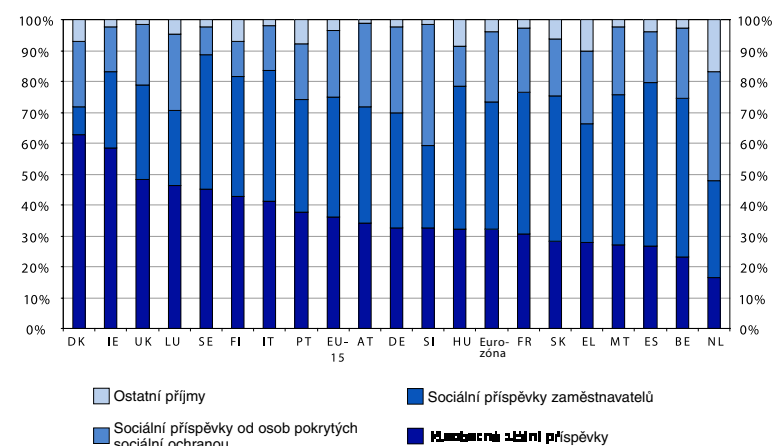
Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

22 Výdaje na sociální ochranu na obyvatele, 2001

Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

23 Příjmy na sociální ochranu jako procento celkových příjmů, 2001

Poznámka: Pro CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO a TR: nejsou k dispozici žádné údaje.
Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

Sociální dávky

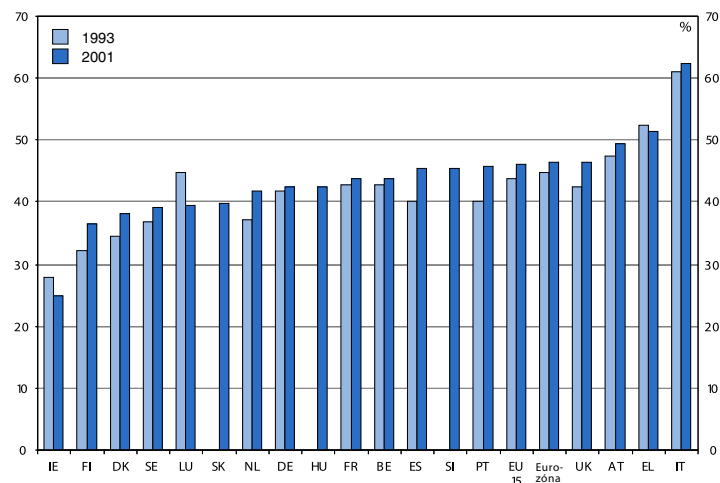
V roce 2001 připadal ve většině členských států největší podíl výdajů na sociální ochranu na starobní a pozůstalostní důchody, po nichž následovaly nemocenské dávky. Ostatní dávky představovaly méně než 30 % z celkového objemu. Struktura dávek byla během této doby relativně stabilní.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Starobní a pozůstalostní dávky vyjádřené jako procento celkových sociálních dávek, 2001																																
1993	:	43,9	44,7	42,7	:	34,5	41,8	:	52,5	40,1	42,7	28,0	61,1	:	:	:	44,8	:	:	37,3	47,3	:	40,0	:	:	32,2	36,8	42,6	:	:	:	
2001	:	46,1	46,4	43,7	:	38,0	42,5	:	51,3	45,3	43,7	24,8	62,3	:	:	:	39,4	42,6	53,8	41,8	49,5	:	45,7	45,5	39,8	36,6	39,0	46,5	:	:	:	

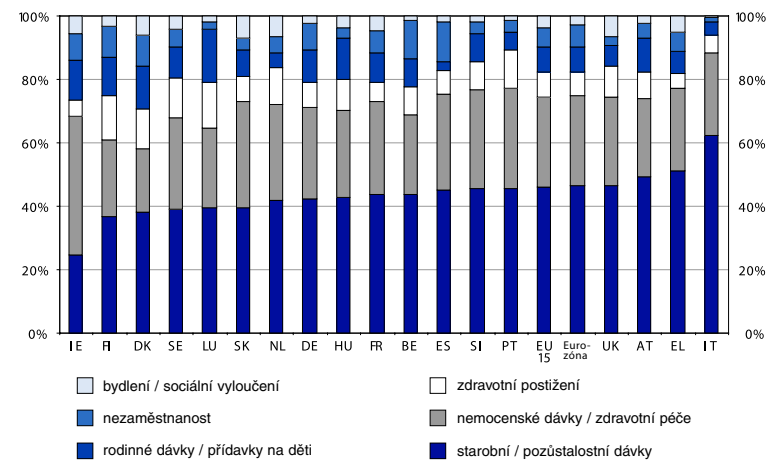
Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

24 Starobní a pozůstalostní dávky jako procento celkových sociálních dávek v letech 1993 a 2001

Poznámka: Pro CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO a TR: nejsou k dispozici žádné údaje.
Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

25 Sociální dávky podle skupin jako procento celkových dávek, 2001

Poznámka: Pro CZ, EE, CY, LV, LT, PL, BG, RO a TR: nejsou k dispozici žádné údaje.
Zdroj: Eurostat – Evropský systém integrovaných statistik sociální ochrany (ESSPROS)

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Výdaje na politiku trhu práce

V roce 2001 představovaly výdaje na politiku trhu práce u čtrnácti zemí, které poskytly údaje, 2 % HDP. Výdaje na aktivní opatření na trhu práce dosahují 0,66 % a výdaje na pasivní politiku 1,27 %. Ve všech případech již třetí rok po sobě naznačují data slabý pokles. Stejně výrazné rozdíly, které bylo možné sledovat v roce 2000, se objevují i v roce 2001: dvě země vynaložily více než 3 % HDP (Belgie a Dánsko), šest zemí EU vynaložilo 2–3 % (Německo, Španělsko, Francie, Nizozemsko, Finsko a Švédsko) a 6 zemí vynaložilo méně než 2 % (Řecko, Irsko, Itálie, Rakousko, Portugalsko a Spojené království). Tyto závažné rozdíly jsou způsobeny rozsahem necílené podpory v některých zemích, podpory, která prospívá nezaměstnaným i cílovým skupinám, ale jelikož není výhradně navržena na pomoc těmto skupinám, není zahrnuta do sčítání dat pro databázi politiky trhu práce (LMP).

Klíčový ukazatel

EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

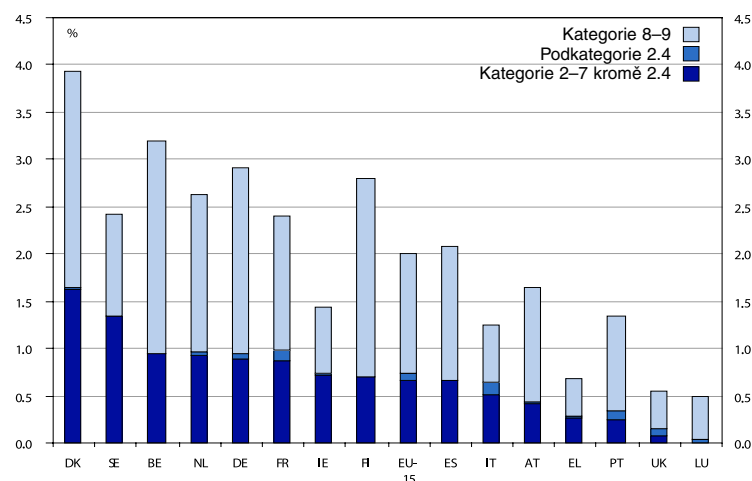
Veřejné výdaje na aktivní opatření politiky trhu práce (LMP), vyjádřené jako procento HDP, 2001 (Kategorie 2–7 kromě 2.4)

	: 0,663	: 0,952	: 1,624	0,887	: 0,264	0,658	0,873	0,71	0,509	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0,92	0,423	:	0,248	:	:	0,692	1,341	0,073	:	:	:
--	---------	---------	---------	-------	---------	-------	-------	------	-------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	------	-------	---	-------	---	---	-------	-------	-------	---	---	---

Poznámky: Kategorie 2–7: Odborný výcvik – Rotace pracovních míst a sdílení jednoho pracovního místa více zaměstnanci – Pobídky k zaměstnávání – Integrace osob se zdravotním postižením – Přímá tvorba pracovních míst – Stimulace zakládání nových podniků. Podkategorie 2.4: Zvláštní podpora učňovského školství. Kategorie 8–9: Podpora příjmů v nezaměstnanosti – Předčasný odchod do důchodu.

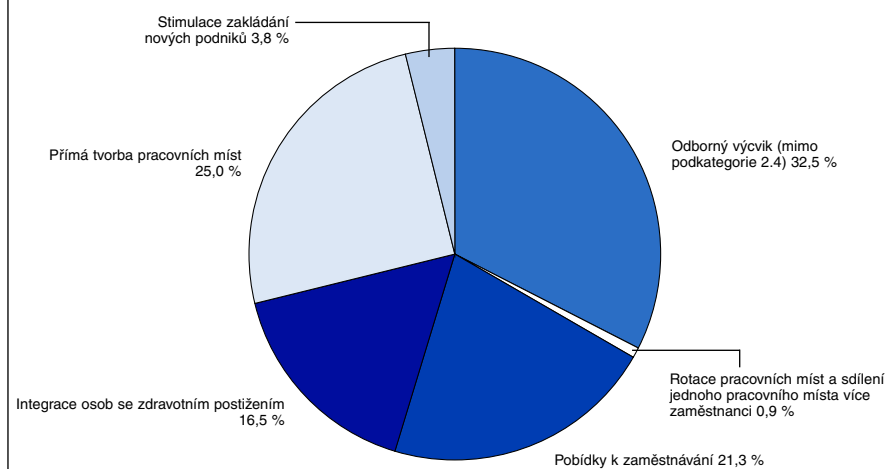
Zdroj: Eurostat – Databáze politiky trhu práce (LMP)

26 Veřejné výdaje na opatření LMP jako procento HDP, 2001

Poznámka: Nejsou k dispozici žádné údaje pro nové členské státy, ani pro kandidátské země.
Zdroj: Eurostat – Databáze politiky trhu práce (LMP)

27 Výdaje na politiku trhu práce podle druhů činnosti (kategorie 2–7), EU-15, 2001

Zdroj: Eurostat – Databáze politiky trhu práce (LMP)

Distribuce příjmů

Vyjadřeno jako vážený průměr populace členských států EU-25 v roce 2001, horních 20 % (s nejvyššími příjmy) populace členského státu mělo 4,4krát vyšší příjmy než spodních 20 % (nejchudší) populace členského státu. Tato propast mezi nejbohatšími a nejchudšími lidmi je nejmenší v Dánsku (3,2), za ní následují Švédsko, Finsko, Rakousko a Německo. Nehlubší je pak v jižních členských státech, Irsku a ve Spojeném království. S výjimkou pobaltských států a Slovenské republiky se rozmezí v nových členských státech obecně blíží průměru EU, anebo je menší.

Klíčový ukazatel

EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

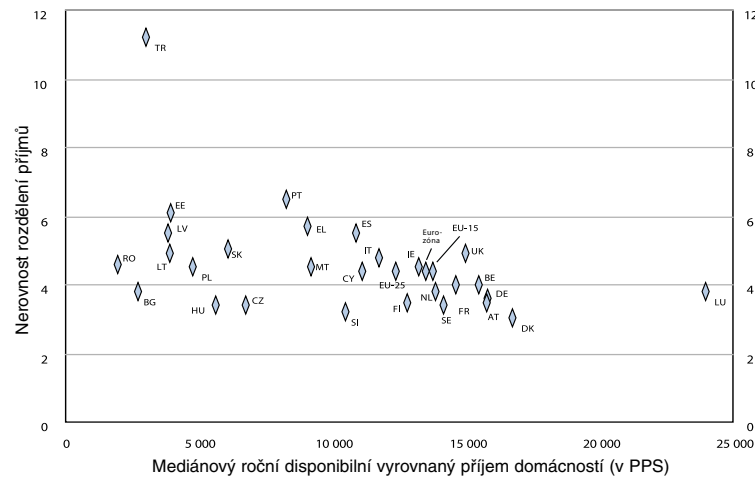
Nerovnost rozdělení příjmů (poměr příjmů mezi pětinaми populace), 2001 (Poměr celkových příjmů 20 % populace s nejvyššími příjmy (horní pětina) k příjmům 20 % populace s nejnižšími příjmy (spodní pětina). Příjmy jsou chápány jako vyrovnané disponibilní příjmy.)

4,4s	4,4s	4,4s	4,0	3,4	3,0	3,6	6,1	5,7	5,5	4,0	4,5	4,8	4,4	5,5	4,9	3,8	3,4	4,5	3,8	3,5	4,5	6,5	3,2	5,4p	3,5	3,4	4,9	3,8	4,6	11,2
------	------	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	-----	-----	-----	-----	-----	------

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.

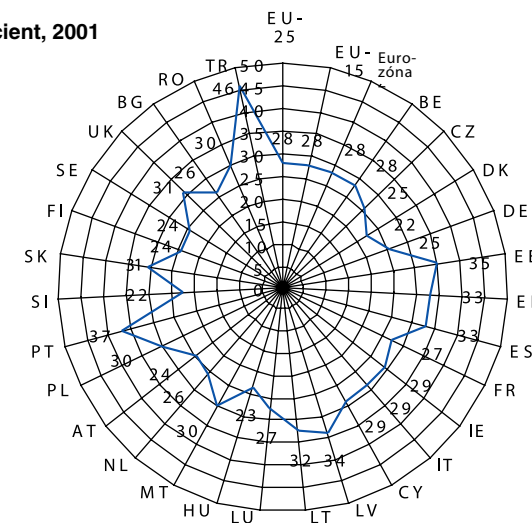
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

28 Úroveň příjmů a nerovnost rozdělení příjmů, 2001

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

29 Gini koeficient, 2001

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Domácnosti s nízkými příjmy

Podíváme-li se na celkovou populaci, asi 15 % občanů EU-25 mělo v roce 2001 vyrovnaný příjem **menší než 60 % národního mediánového příjmu**. Toto procento představuje přibližně 68 milionů lidí. Použijeme-li 60 % národní mediánové hodnoty jako práh, byl podíl lidí vystavených chudobě poměrně **vyšší v Irsku (21 %), středomořských zemích, pobaltských státech, Slovenské republice a ve Spojeném království** – a poměrně **nižší** byl zemích Beneluxu, Německu a Rakousku, severovýchodních členských státech a v zemích střední a východní Evropy. Mezi členskými státy byl **nejnižší ve Švédsku (9 %) a ještě nižší v České republice (8 %)**. V této souvislosti je třeba pamatovat na to, že analyzujeme relativní chudobu v každé zemi, a nikoli absolutní chudobu s odkazem na nezávislý práh. Sociální dávky (důchody a další transfery) snižují podíl lidí vystavených riziku chudoby ve **všech členských státech, avšak** ve velmi odlišné míře: toto snížení se pohybuje od 50 % či méně v **Řecku, Španělsku, Irsku, Portugalsku, na Kypru a Maltě až po 75 % ve Švédsku, České republice a Maďarsku**.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
--	-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Míra rizika chudoby – před sociálními transfery, 2001 (Procento osob s vyrovnaným disponibilním příjmem před sociálními transfery pod prahem rizika chudoby, který je stanoven jako 60 % národního mediánového vyrovnaného disponibilního příjmu (po sociálních transferech). Starobní a pozůstalostní důchody se počítají jako příjem před transfery, a nikoli jako sociální transfery.)

Celkem	24s	24s	22s	23	18	36	21	25	23	23	24	30	22	18	24	24	23	20	21	21	22	30	24	17	28p	19	34	29	19	22	29
Ženy	25s	25s	23s	25	19	:	23	26	24	25	24	32	23	20	25	24	23	21	21	21	25	30	24	18	27p	20	:	32	20	23	31
Muži	23s	22s	21s	21	18	:	20	25	21	22	23	29	21	17	24	24	24	20	21	21	19	31	25	17	28p	17	:	26	18	22	28

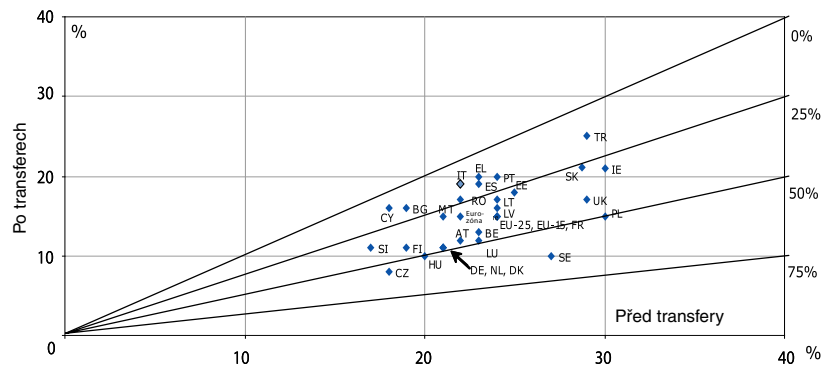
Míra rizika chudoby – po sociálních transferech, 2001 (Procento osob s vyrovnaným disponibilním příjmem po sociálních transferech pod prahem rizika chudoby, který je stanoven jako 60 % národního mediánového vyrovnaného disponibilního příjmu.)

Celkem	15s	15s	15s	13	8	10	11	18	20	19	15	21	19	16	16	17	12	10	15	11	12	15	20	11	21p	11	9	17	16	17	25
Ženy	17s	17s	16s	15	8	:	12	19	22	20	16	23	20	18	16	17	13	10	15	11	14	15	20	12	21p	14	:	19	17	17	26
Muži	14s	14s	14s	12	7	:	10	17	19	17	15	20	19	15	16	17	12	10	15	12	9	16	20	10	21p	9	:	15	14	17	25

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.

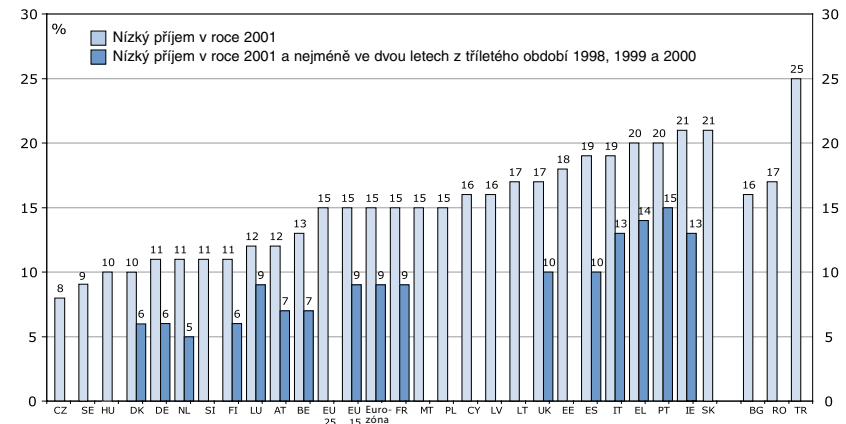
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

30 Míra rizika chudoby před a po sociálních transferech, 2001

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

31 Míra rizika chudoby po sociálních transferech a míra trvalého rizika chudoby, 2001

Poznámka: CY: 1997, LV: 2002, MT: 2000, SI: 2000, SK: 2003 a TR: 2002.
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003, s výjimkou DK, SE a deseti nových členských států a tří kandidátských zemí: národní průzkumy.

Domácnosti nezaměstnaných a nízké mzdy

Významnou příčinou chudoby a sociálního vyloučení je nezaměstnanost nebo nízký příjem ze zaměstnání. V roce 2003 žilo v zemích EU-25 (9,6 % v EU-15) 10,1 % lidí ve věku 18–59 let v domácnostech bez práce. U dětí ve věkové kategorii 0–17 let tato čísla dosahovala 9,6 % v EU-25 a 9,8 % v EU-15.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	
Lidé ve věku 18–59 let, žijící v domácnostech bez zaměstnání, 2003 (Procento osob/žen/mužů ve věku 18–59 let, kteří žijí v domácnostech, kde není zaměstnán nikdo.) Studenti ve věku 18–24 let, kteří žijí v domácnostech tvořených výhradně studenty stejné věkové skupiny, nejsou započítáni ani do čitatele a ani do jmenovatele.)																																
Celkem	10,1e	9,6e	9,4e	14,4	7,7	10,0p	10,9	9,0	7,2	10,4p	8,5p	9,7	5,2	8,7	7,4	6,3p	11,6b	7,9	8,1	7,5p	14,8p	5,3	8,7	10,1	:	:	10,9	15,3	11,1	:		
Ženy	11,3e	10,8e	10,4e	16,2	9,7	10,7p	10,5	11,4	7,8	11,4p	9,8p	11,3	6,1	8,6	7,4	7,0p	12,2b	9,7	9,5	8,7p	15,9p	6,0	9,6	10,9	:	:	12,9	15,8	12,4	:		
Muži	8,9e	8,4e	8,3e	12,7	5,8	9,4p	11,3	6,4	6,5	9,3p	7,3p	8,2	4,3	8,9	7,4	5,6p	10,9b	6,2	6,9	6,3p	13,7p	4,6	7,8	9,3	:	:	8,9	14,7	9,8	:		

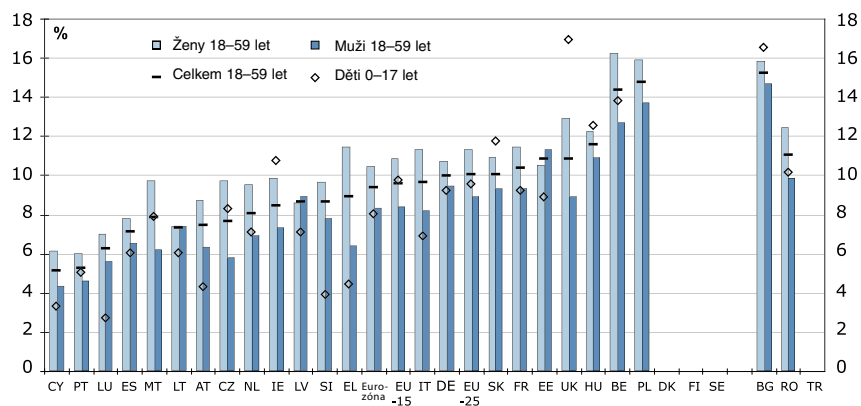
Zdroj: Eurostat – Výběrové ~~šetrní~~ pracovních sil v Evropské unii

Děti ve věku 0–17 let, žijící v domácnostech bez zaměstnání, 2003 (Procento osob ve věku 0–17 let, kteří žijí v domácnostech, kde není zaměstnán nikdo.)

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
	9,6e	9,8e	8,1e	13,9	8,4	9,3p	9,0	4,5	6,1	9,3p	10,8p	7,0	3,4	7,2	6,1	2,8p	12,6b	8,0	7,2	4,4p	:	5,1	4,0	11,8	:	:	17,0	16,6	10,2	:	

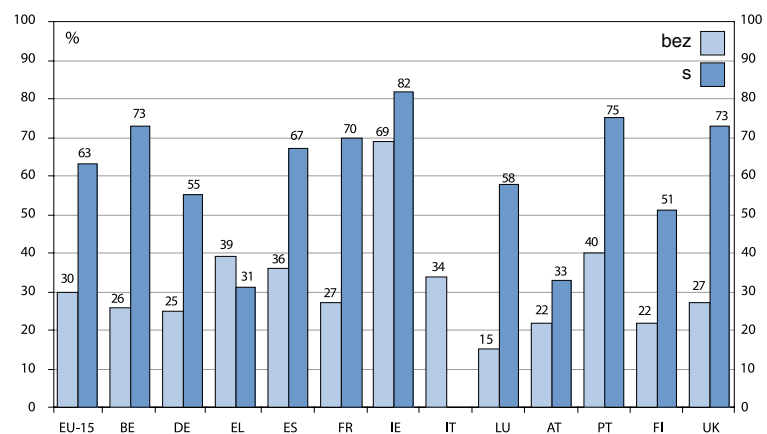
Zdroj: Eurostat – Výběrové ~~šetrní~~ pracovních sil v Evropské unii

32 Populace v domácnostech bez zaměstnání, 2003

Zdroj: Eurostat – Výběrové ~~šetrní~~ pracovních sil v Evropské unii

33 Míra rizika chudoby u osob žijících v domácnostech s osobami v produktivním věku ... u závislých dětí, kde žádné osoby v produktivním věku nejsou zaměstnány, 2001

Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Zastoupení žen a mužů v rozhodování

Na úrovni Evropské unie došlo při každé volbě v období od roku 1984 k trvalému nárůstu zastoupení žen v Evropském parlamentu, které v lednu 2004 dosahovalo 31 % (poslední volby v červnu 1999). Na úrovni národních parlamentů mají ženy stále nedostatečné zastoupení ve všech členských státech, neboť procento křesel obsazených ženami v těchto orgánech se v roce 2003 pohybovalo v rozmezí 8 % na Maltě až po 45 % ve Švédsku.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
--	-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Procento žen zastoupených v jediné/dolní sněmovně národních/federálních parlamentů a v Evropském parlamentu, listopad 2003 (NP/FP) a leden 2004 (EP).

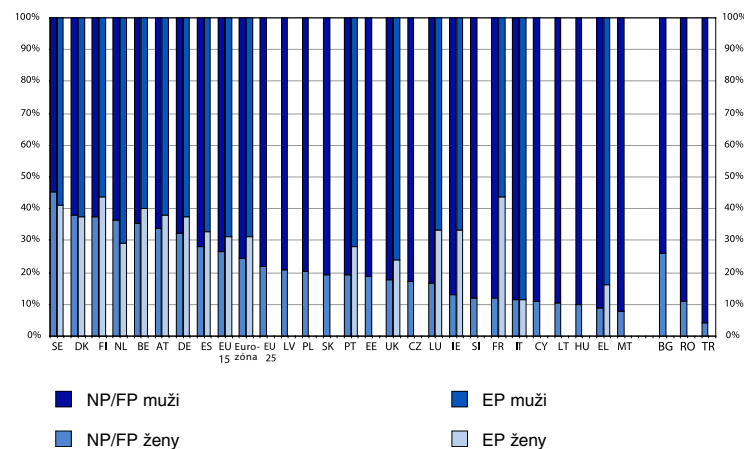
nP/FP	21,4i	25,8i	24,6i	35,3	17,0	38,0	32,2	18,8	8,7	28,3	12,2	13,3	11,5	10,7	21,0	10,6	16,7	9,8	7,7	36,7	33,9	20,2	19,1	12,2	19,3	37,5	45,3	17,9	26,3	10,7	4,4
EP	-	31,0i	31,5i	40,0	-	37,5	37,4	-	16,0	32,8	43,7	33,3	11,5	-	-	-	33,3	-	-	29,0	38,1	-	28,0	-	-	43,8	40,9	24,1	-	-	-

Poznámky: 1) NP/FP = národní parlament / federální parlament; EP = Evropský parlament. 2) Údaje byly národními parlamenty poskytnuty do 30. listopadu 2003 a Evropským parlamentem v lednu 2004.

3) Pro NP/FP údaje pro EU-25, EU-15 a eurozónu vyjadřují průměr procentuálních hodnot příslušných členských států, zatímco pro EP údaje pro EU-15 a eurozónu vyjadřují procentuální podíl žen mezi všemi členy EP zastupujícími příslušný členský stát. Pro EP průměrná procentuální hodnota 15 členských států dosahuje 32,6 % a průměrná procentuální hodnota členských států eurozóny činí 32,2 %.

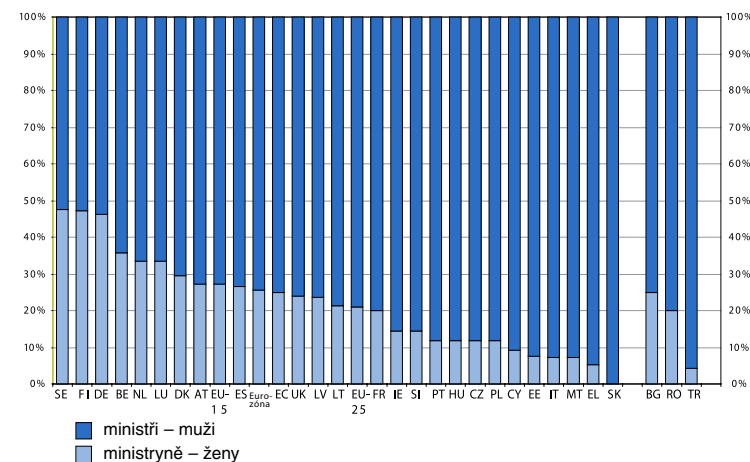
Zdroje: Meziparlamentární unie (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>) a Evropský parlament (<http://www.europarl.eu.int/whoswho/default.htm>).

34 Procento žen a mužů zastoupených v jediné/dolní sněmovně národních/federálních parlamentů a v Evropském parlamentu, listopad 2003 (NP/FP) a leden 2004 (EP)

Zdroje: Meziparlamentární unie (<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>) a Evropský parlament (<http://www.europarl.eu.int/whoswho/default.htm>).

35 Procento žen a mužů v řadách ministrů národních vlád a komisařů Evropské komise (EK), 2003

Zdroje: národní zdroje a Evropská komise (http://europa.eu.int/comm/commissioners/index_en.htm).

Výdělky mužů a žen

V rámci EU-15 byly v roce 2001 v původních členských státech průměrné hrubé hodinové výdělky žen zhruba o 18 % nižší než průměrné hrubé hodinové výdělky mužů. Statistiky nových členských států nejsou plně srovnatelné, přesto však budou do popisů zahrnuty. Nejmenší rozdíly nalezneme v Itálii, na Malte, v Portugalsku a ve Slovinsku, největší pak v České republice, Estonsku, Německu a ve Spojeném království. Na úrovni Evropské unie zůstává tento rozdíl stejný od roku 1994, pro který jsou k dispozici první údaje. Aby došlo ke snížení rozdílů v platech mezi muži a ženami, je třeba řešit jak přímou diskriminaci v odměňování, tak i nepřímou diskriminaci související s účastí na trhu práce, volbou povolání a kariérním postupem.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
Rozdíl v odměňování mezi muži a ženami v nečíslené formě, 2001 (Rozdíl mezi průměrnými hrubými hodinovými výdělky mužů a žen, vyjádřený jako procento průměrných hrubých hodinových výdělků mužů. Populace zahrnuje všechny placené zaměstnance ve věku 16–64 let, kteří pracují 15 a více hodin týdně).	2001	16s		12	26	15	21	24	18	17	14	17	6	26	16	16	18	19	10	19	20	15	10	11	20	17	18	21	:	18	:

Poznámky: EU-15: Vážený průměr národních hodnot pro původní členské státy je odhadnut bez chybějících zemí.

CZ: Zahrnutí jsou jen zaměstnanci pracující na plný úvazek v podnicích s více než 9 zaměstnanci.

CY, BG: Zahrnutí jsou jen zaměstnanci pracující na plný úvazek.

LU: Údaje z roku 1996.

HU: Zahrnutí jsou jen zaměstnanci pracující na plný úvazek v podnicích s více než 5 zaměstnanci.

NL: Údaje jsou založeny na ročních výdělcích, včetně přesčasů a nepravidelných plateb.

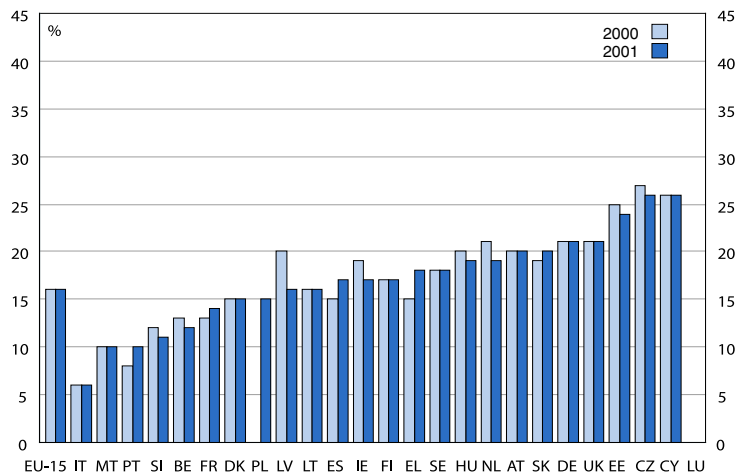
PL: Zahrnutí jsou jen zaměstnanci pracující v podnicích s více než 9 zaměstnanci.

SI: Zahrnutí jsou jen zaměstnanci pracující ve státních a v soukromých podnicích s více než 2 zaměstnanci.

SE: Údaje jsou založeny na měsíčních mzdách za plný pracovní úvazek, nikoli na hodinovém výdělku.

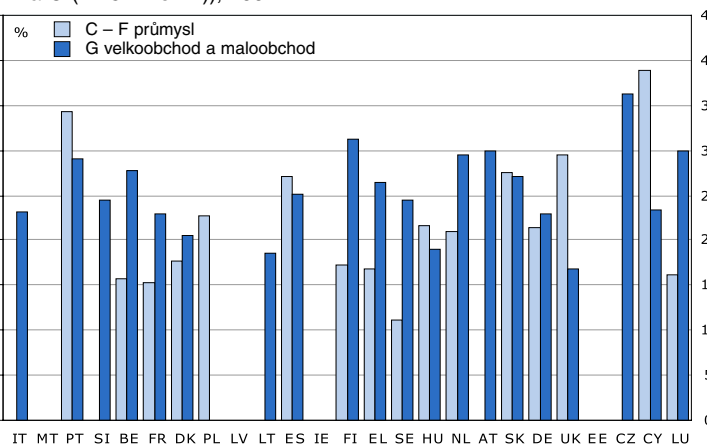
Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003 (kromě F, NL, S a nových členských států: národní průzkumy).

36 Rozdíl v odměňování mezi muži a ženami v nečíslené formě, 2000 a 2001

Zdroj: Eurostat – Panel domácností Evropského společenství, verze UDB, prosinec 2003 (kromě F, NL, S a nových členských států: národní průzkumy).

37 Rozdíl v průměrných ročních výdělcích mužů a žen, vyjádřený jako procento průměrných ročních výdělků mužů (zaměstnanci na plný úvazek v sekcích C – F a G (NACE Rev. 1)), 2001

Poznámky: Referenční rok ES (sekcce C–F): 2000 a FR, LU, PT, HU (sekcce G): 2000. Sloupce jsou ve stejném pořadí jako v předcházejícím grafu, aby je bylo snazší vzájemně porovnat.
Zdroj: Eurostat, harmonizovaná statistika výdělků

Přehled Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Očekávaná délka života a zdraví

Průměrná očekávaná délka života stále roste a v EU-15 v roce 2001 dosahovala 81,6 let u žen a 75,5 let u mužů. Ve všech dvaceti pěti členských státech i třech kandidátských zemích žijí ženy déle než muži. V roce 1996 se ženy mohly dožít v zemích EU-15 66 let a muži 63 let bez zdravotního postižení.

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
--	-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Očekávaná délka života při narození, 2001 (Průměrný počet let, kterých se nově narozené dítě může dožít, bude-li po celou dobu svého života vystaveno stávajícím podmínkám úmrtnosti (věkové specifická pravděpodobnost úmrtí).

Ženy	: 81,6	81,8	80,1	78,6	79,3	81,0	76,4	80,7	82,9	79,6	82,8	81,0	76,6	77,4	80,8	76,4	81,1	80,7	81,7	78,3	80,3	80,3	77,8	81,5	82,1	80,2	75,3	74,8	71,0	
Muži	: 75,5	75,4	74,5	72,1	74,7	75,0	64,9	75,4	75,6	75,5	74,6	76,7	76,1	65,2	65,9	75,3	68,1	76,4	75,8	75,9	70,2	73,6	72,3	69,6	74,6	77,6	75,5	68,5	67,7	66,4

Poznámka: DE a UK: údaje z roku 2000.

Zdroj: Eurostat – Demografická statistika, TR: Rada Evropy

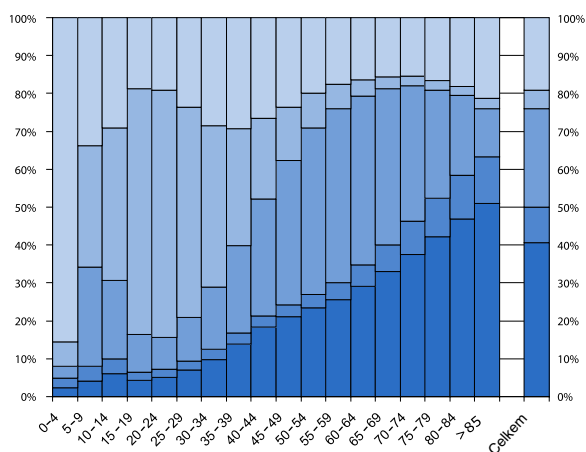
Očekávaná délka života bez zdravotního postižení při narození, 1996

Ženy	: 66	: 69	: 62	69	: 70	68	63	67	70	: : : 64	: : : 63	66	: 61	: : : 59	: 62	: : : :
Muži	: 63	: 65	: 62	63	: 67	65	60	64	67	: : : 61	: : : 63	62	: 59	: : : 56	: 61	: : : :

Zdroj: Eurostat – Statistika úmrtnosti a Panel domácností Evropského společenství

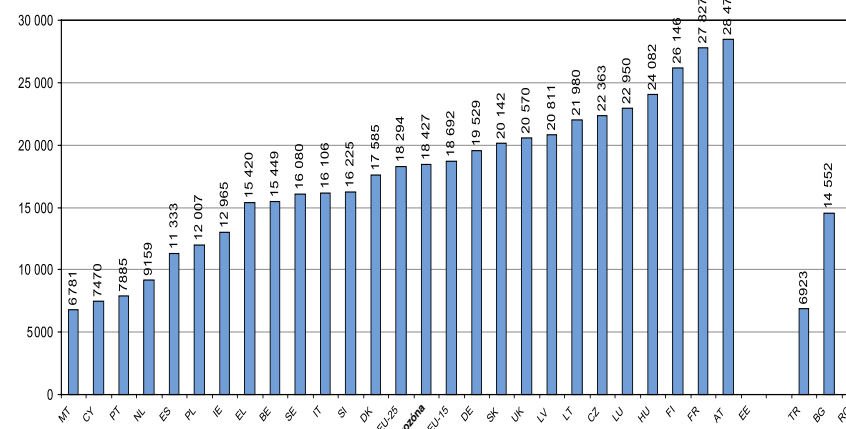
38 Hlavní příčiny úmrtí podle věkových skupin, EU-25, 2000

- Ostatní
- Rakovina
- Nemoci dýchacího ústrojí
- Nemoci oběhového systému

Poznámky: BE: 1997; DK a UK: 1999.
Zdroj: Eurostat – Statistika úmrtnosti

39 Osoby propuštěné z nemocnic na 100 000 obyvatel, nejnovější údaje za rok (1998, 1999, 2000 nebo 2001)

Poznámky: 2001 kromě: BE, DK, ES, FR, LU, AT, UK, SI a TR: 2000; EU-15, DE, EE, IT, HU a PL: 1999; EL: 1998. UK zahrnuje pouze Anglii.
Zdroj: Eurostat – Statistika zdraví a bezpečnosti

Pracovní úrazy a zdravotní problémy

V roce 2001 se přibližně 3,8 % pracovníků v EU stalo obětí pracovních úrazů, jež měly za následek více než třídní pracovní neschopnost, při započítání pracovních úrazů bez pracovní neschopnosti nebo s krátkou pracovní neschopností (do tří dnů) pak 6,3 % pracovníků. ~~Od roku 1994 došlo k poklesu počtu pracovních úrazů s více než třídní pracovní neschopností o 15 % (hodnota indexu 1998=100 činila 94 v roce 2001 a 111 v roce 1994).~~ V období 1998–99 utrpělo nějaký pracovní úraz či zdravotní problém 5,4 % zaměstnanců ročně. V roce 2000 bylo celkem ztraceno asi 500 milionů pracovních dnů v důsledku pracovních úrazů (150 milionů ztracených dnů) a zdravotních problémů spojených s prací (350 milionů ztracených dnů). Od roku 1970 poklesl počet smrtelných úrazů v silniční dopravě o přibližně 46 %, ~~ovšem v roce 2001 bylo na silnicích v zemích EU-15 zaznamenáno stále asi 40 000 smrtelných úrazů.~~

Klíčový ukazatel

	EU-25	EU-15	Euro zóna	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR
--	-------	-------	-----------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Vážné pracovní úrazy, 2001 (Index počtu vážných pracovních úrazů na 100 tisíc zaměstnaných osob, 1998=100)

Celkem	94p	94p	92p	83	91	82	88	132	86	106	98	105	92	112	116	85	97	86	99	92	83	78	88	94	84	87b	113	110	87	113	90
Ženy	100p	100p	98p	88	97	88	94	181	77	110	110	173	88	123	:	87	101	90	89	:	73	:	87	95	83	87b	106	111	:	112	:
Muži	93p	93p	92p	84	89	83	89	120	89	108	94	91	96	100	:	87	98	85	101	:	86	:	89	92	84	87b	116	108	:	117	:

Poznámky: PT: údaje z roku 2000. Úhrny za rok 2001 pro EU-25, EU-15 a eurozónu jsou prozatímní, neboť chybějí údaje PT (byly použity údaje z roku 2000).

Zdroj: Eurostat – Evropská statistika o pracovních úrazech (ESAW)

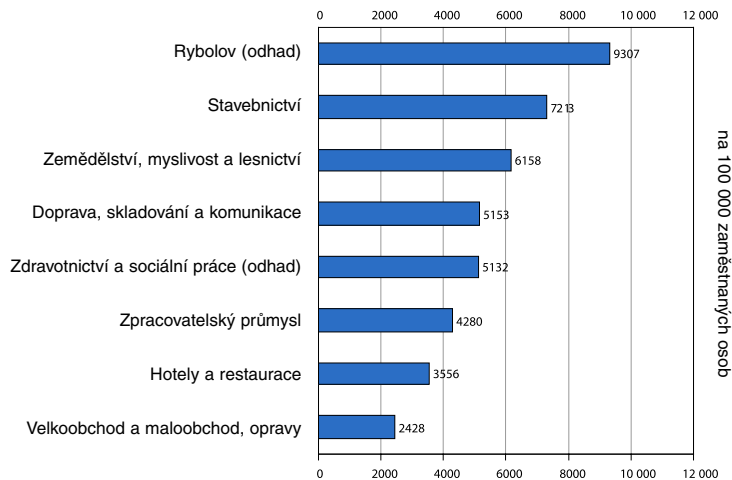
Smrtelné pracovní úrazy, 2001 (Index počtu smrtelných pracovních úrazů na 100 tisíc zaměstnaných osob, 1998=100)

Celkem	80p	79p	77p	124	96	55	65	78	78	81	79	43	62	62i	140	105	37i	71	48i	79	94	92	104	105	71	98*	105	92	100	97	92
--------	-----	-----	-----	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	----	-----	----	----	----	-----	-----	----	-----	-----	----	-----	----	----

Poznámky: PT: údaje z roku 2000. CY, LU, MT: hodnoty jsou založeny na malých ročních počtech úmrtí. Úhrny za rok 2001 pro EU-25, EU-15 a eurozónu jsou prozatímní, neboť chybějí údaje PT (byly použity údaje z roku 2000).

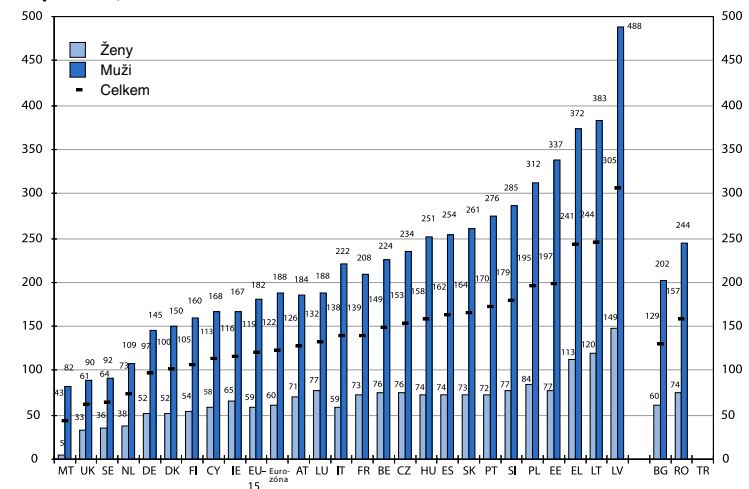
Zdroj: Eurostat – Evropská statistika o pracovních úrazech (ESAW)

40 Pracovní úrazy podle druhu pracovních činností, EU-15, 2001

Zdroj: Eurostat – Evropská statistika o pracovních úrazech (ESAW)

41 Počet úmrtí následkem dopravních nehod na milion obyvatel podle pohlaví, 1999

Poznámky: BE: 1997, MT: údaje z roku 2002.

Zdroj: Eurostat – Statistika úmrtnosti

Sociální situace v Evropské unii v roce 2004 | **Přehled**

LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	BG	RO	TR	Klíčový ukazatel	Č.
20,9	22,4	18,2	20,3	22,8	18,4	24,7	21,0	16,5	22,9	26,5	23,7e	24,9	20,6	:	Míra demografické závislosti	3
5,9	0,3	4,8e	1,7	3,2	-0,3	6,8	1,1	0,2	1,0	3,5	2,1e	0,0	-0,1	1,4e	Hrubá míra čisté migrace	4
69,8	85,7	39,0	73,3	85,0	88,1	43,7	90,0	94,0	86,2	86,7	77,2p	77,5	75,3	:	Úroveň dosaženého vzdělání u mladých osob – celkem	5t
65,5	85,8	42,2	76,7	84,4	91,3	52,0	92,3	95,3	90,4	88,3	78,5p	80,2	77,3	:	Úroveň dosaženého vzdělání u mladých osob – ženy	5f
74,0	85,5	36,1	70,0	85,6	84,8	35,4	87,9	92,6	81,9	85,2	75,9p	75,0	73,1	:	Úroveň dosaženého vzdělání u mladých osob – muži	5m
7,7	3,3	4,4	16,4	7,5	4,3	2,9	9,1	9,0	18,9	18,4	22,3	1,3	1,1	:	Celoživotní vzdělávání – celkem	6t
6,4	3,7	3,8	15,9	7,4	4,7	3,3	9,4	9,4	21,4	21,2	26,3	1,3	1,0	:	Celoživotní vzdělávání – ženy	6f
8,9	2,9	4,9	16,9	7,6	3,9	2,4	8,8	8,7	16,5	15,7	18,6	1,4	1,2	:	Celoživotní vzdělávání – muži	6m
63,7	56,6	54,5	74,4	69,3	51,5	68,2	63,4	56,8	68,1	73,6	71,7	50,6	57,6	45,6	Míra zaměstnanosti – celkem	7at
51,6	50,0	33,6	66,2	63,1	46,2	60,8	58,6	51,4	66,2	72,2	65,3	47,5	51,8	25,5	Míra zaměstnanosti – ženy	7af
75,6	63,5	75,3	82,4	75,7	56,9	75,9	68,2	62,4	70,0	74,9	78,0	53,7	63,6	65,5	Míra zaměstnanosti – muži	7am
28,3	26,6	30,3	42,3	30,0	26,1	50,9	24,5	22,8	47,8	68,0	53,5	27,0	37,3	33,8	Míra zaměstnanosti mladých osob – celkem	7by
18,6	18,5	11,8	29,9	20,9	18,9	41,9	14,2	9,5	47,2	65,6	44,7	18,2	32,6	21,0	Míra zaměstnanosti mladých osob – ženy	7bf
37,9	36,7	50,4	54,6	39,8	34,5	61,2	35,4	39,1	48,5	70,4	62,6	37,0	42,7	47,3	Míra zaměstnanosti mladých osob – muži	7bm
2,8	5,6	7,4	2,7	4,3	19,8	5,1	6,1	18,7	9,1	4,9	5,1	17,8	7,5	10,3	Míra nezaměstnanosti – celkem	8at
3,9	5,1	9,5	3,0	4,5	20,7	6,1	6,5	18,9	9,1	4,6	4,5	17,0	7,1	9,4	Míra nezaměstnanosti – ženy	8af
2,1	6,0	6,5	2,5	4,1	19,0	4,2	5,8	18,6	9,1	5,3	5,6	18,5	7,8	10,7	Míra nezaměstnanosti – muži	8am
0,8	2,4	3,2	0,7	0,8	10,9	1,8	3,3	12,1	2,3	1,0	1,1	11,9	3,8	3,2	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti – celkem	8bt
1,0	2,1	2,4	0,8	1,1	12,3	2,2	3,4	12,5	2,0	0,8	0,7	11,5	3,7	3,6	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti – ženy	8bf
0,6	2,7	3,4	0,6	0,6	9,7	1,4	3,3	11,7	2,5	1,2	1,4	12,3	3,8	3,0	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti – muži	8bm
21,2	19,9	18,3	27,6	28,4	:	23,9	25,6	19,1	25,8	31,3	27,2	:	:	:	Výdaje na sociální ochranu v procentech HDP	9
39,4	42,6	53,8	41,8	49,5	:	45,7	45,5	39,8	36,6	39,0	46,5	:	:	:	Starobní a pozůstatelní důchody jako procento celkových sociálních dávek	10
:	:	:	0,920	0,423	:	0,248	:	:	0,692	1,341	0,073	:	:	:	Veřejné výdaje na aktivní opatření politiky trhu práce (LMP) jako procento HDP	11
3,8	3,4	4,5	3,8	3,5	4,5	6,5	3,2	5,4p	3,5	3,4	4,9	3,8	4,6	11,2	Nerovnost rozdělování příjmů	12
23	20	21	21	22	30	24	17	28p	19	17	29	19	22	29	Míra rizika chudoby před sociálními transfery – celkem	13at
23	21	21	21	25	30	24	18	27p	20	:	32	20	23	31	Míra rizika chudoby před sociálními transfery – ženy	13af
24	20	21	21	19	31	25	17	28p	17	:	26	18	22	28	Míra rizika chudoby před sociálními transfery – muži	13am
12	10	15	11	12	15	20	11	21p	11	9	17	16	17	25	Míra rizika chudoby po sociálních transferech – celkem	13bt
13	10	15	11	14	15	20	12	21p	14	:	19	17	17	26	Míra rizika chudoby po sociálních transferech – ženy	13bf
12	10	15	12	9	16	20	10	21p	9	:	15	14	17	25	Míra rizika chudoby po sociálních transferech – muži	13bm
6,3p	11,6b	7,9	8,1	7,5p	14,8p	5,3	8,7	10,1	:	:	10,9	15,3	11,1	:	Lidé ve věku 18–59 let žijící v domácnostech nezaměstnaných – celkem	14at
7,0p	12,2b	9,7	9,5	8,7p	15,9p	6,0	9,6	10,9	:	:	12,9	15,8	12,4	:	Lidé ve věku 18–59 let žijící v domácnostech nezaměstnaných – ženy	14af
5,6p	10,9b	6,2	6,9	6,3p	13,7p	4,6	7,8	9,3	:	:	8,9	14,7	9,8	:	Lidé ve věku 18–59 let žijící v domácnostech bez zaměstnání – muži	14am
2,8p	12,6b	8,0	7,2	4,4p	:	5,1	4,0	11,8	:	:	17,0	16,6	10,2	:	Lidé ve věku 0–17 let žijící v domácnostech bez zaměstnání – ženy	14b
16,7	9,8	7,7	36,7	33,9	20,2	19,1	12,2	19,3	37,5	45,3	17,9	26,3	10,7	4,4	Procento žen zastoupených v jedinech/dolních sněmovnách národních/federálních parlamentů	15af
33,3	-	-	29,0	38,1	-	28,0	-	-	43,8	40,9	24,1	-	-	-	Procento žen zastoupených v Evropském parlamentu	15bf
18	19	10	19	20	15	10	11	20	17	18	21	:	18	:	Podíl v odborných výškových úřadech a úřadech v rozhodčích tribunálech	16
80,8	76,4	81,1	80,7	81,7	78,3	80,3	80,3	77,8	81,5	82,1	80,2	75,3	74,8	71,0	Očekávaná délka života při narození – ženy	17af
75,3	68,1	76,4	75,8	75,9	70,2	73,6	72,3	69,6	74,6	77,6	75,5	68,5	67,7	66,4	Očekávaná délka života při narození – muži	17am
64	:	:	63	66	:	61	:	:	59	:	62	:	:	:	Očekávaná délka života bez zdravotního postižení při narození – ženy	17bf
61	:	:	63	62	:	59	:	:	56	:	61	:	:	:	Očekávaná délka života bez zdravotního postižení při narození – muži	17bm
97	86	99	92	83	78	88	94	84	87b	113	110	87	113	90	Vážné pracovní úrazy – celkem	18at
101	90	89	:	73	:	87	95	83	87b	106	111	:	112	:	Vážné pracovní úrazy – ženy	18af
98	85	101	:	86	:	89	92	84	87b	116	108	:	117	:	Vážné pracovní úrazy – muži	18am
37i	71	48i	79	94	92	104	105	71	98b	105	92	100	97	92	Smrtelné pracovní úrazy	18b

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Poznámky ke klíčovým ukazatelům

- 3 Celkově v EU-25 odpovídal v roce 2003 počet osob ve věku 65 a více let 24,1 % populace v aktivním věku (15–64 let).
- 4 Rozdíl mezi změnou populace a přirozeným přírůstkem pro EU-25 byl v roce 2002 +2,8 % na 1000 obyvatel (více imigrantů).
- 5t V roce 2002 mělo 76,6 % obyvatelstva EU-25 dokončené alespoň vyšší sekundární vzdělání (bakalářský titul, absolventský diplom, výuční list atp.).
- 6t V EU-25 se v roce 2002 8,0 % populace ve věku 25–64 let účastnilo vzdělávání a odborného výcviku po dobu čtyř týdnů před čtením.
- 7at V roce 2002 bylo 62,9 % populace EU-25 ve věku 15–64 let zaměstnáno.
- 7bt V roce 2002 bylo 38,7 % populace EU-25 ve věku 55–64 let zaměstnáno.
- 8at V roce 2002 8,8 % aktivního obyvatelstva EU-25 (tj. pracovních sil, tedy osob ve věku 15–74 let, které hledají práci) bylo nezaměstnáno.
- 8bt V roce 2002 3,8 % aktivního obyvatelstva EU-25 (tj. pracovních sil, tedy osob ve věku 15–74 let, které hledají práci) bylo nezaměstnáno nejméně jeden rok.
- 9 V roce 2001 výdaje na sociální ochranu v EU-15 představovaly 27,5 % hrubého domácího produktu (HDP).
- 10 V roce 2001 starobní a pozůstalostní důchody v EU-15 představovaly největší položku výdajů na sociální ochranu (46,1 % z celkových dávek v roce 2001).
- 11 V roce 2001 veřejné výdaje na aktivní opatření politiky trhu práce v EU-15 představovaly 0,663 % hrubého domácího produktu (HDP).
- 12 Jako vážený průměr populace členských států EU-25 v roce 2001 horních 20 % (s nejvyššími příjmy) populace členského státu mělo 4,4krát vyšší příjmy než spodních 20 % (nejchudší) populace členského státu.
- 13at V roce 2001 by před sociálními transfery v EU-25 24 % populace žilo pod prahem rizika chudoby, který je stanoven jako 60 % národního mediánového vyrovnaného disponibilního příjmu (po sociálních transferech). Starobní a pozůstalostní důchody se počítají jako příjem před transfery a nikoli jako sociální transfery.
- 13bt V roce 2001 po sociálních transferech v EU-25 15 % populace skutečně žilo pod prahem rizika chudoby, který je stanoven jako 60 % národního mediánového vyrovnaného disponibilního příjmu (po sociálních transferech).
- 14at V EU-25 10,1 % populace ve věku 18–59 let žilo v roce 2003 v domácnostech, kde nikdo nepracoval. Studenti ve věku 18–24 let, kteří žijí v domácnostech tvořených výhradně studenty stejné věkové skupiny, nejsou započítáni ani do čitatele a ani do jmenovatele.
- 14b V roce 2003 9,6 % dětí ve věku 0–17 v zemích EU-25 žilo v domácnostech, kde nikdo nepracoval.
- 15af Ve Švédsku bylo v listopadu 2003 45,3 % křesel (předseda a poslanci) v jediné či dolní sněmovně národního nebo federálního parlamentu (jediná komora národního parlamentu v případě Švédska) obsazeno ženami.
- 15bf V lednu 2004 bylo 40,9 % křesel náležejících Švédsku v Evropském parlamentu obsazeno ženami.
- 16 V roce 2001 byly průměrné hrubé hodinové výdělky žen v EU-15 o 18 % nižší než průměrné hrubé výdělky mužů. Populace zahrnuje všechny placené zaměstnance ve věku 16–64 let, kteří pracují 15 a více hodin týdně.
- 17a Průměrný počet let, kterých se nově narozený chlapec/dívka mohou dožít, budou-li po celou dobu svého života vystaveni podmínkám úmrtnosti platným v roce 2001 (věkově specifická pravděpodobnost úmrtí), činila v EU-15 81,6/75,5 let.
- 17b V průměru by se občan zemí EU-15 mužského/ženského pohlaví měl dožít 66/63 let bez zdravotního postižení (údaje z roku 1996).
- 18at V EU-25 bylo o 6 % méně závažných pracovních úrazů (jejichž následkem byla více než třídní pracovní neschopnost) na 100 000 zaměstnaných osob v roce 2001 než v roce 1998.
- 18b V EU-25 bylo o 20 % méně smrtelných pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob v roce 2001 než v roce 1998.

Příloha č. 3: Symboly, kódy zemí a uskupení zemí, další zkratky a akronymy

Symboly

Symboly používané v tabulkách

Speciální hodnoty jsou znaky, které nahrazují skutečná data:

:	„není k dispozici“
0	„použita méně než polovina jednotky“
–	„nehodí se“, nebo „reálná nula“, či „implicitní nula“

Značky jsou kódy přidávané k datům a definující zvláštní vlastnosti:

b	„přerušení řady (viz vysvětlivky)“
e	„odhadovaná hodnota“
f	„prognóza“
i	„více informací je obsaženo v poznámce na konci tabulky (hlavní prezentace)“
p	„prozatímní hodnota“
r	„revidovaná hodnota“
s	„odhad Eurostatu“
u	„nespolehlivé nebo nejisté údaje (viz vysvětlivky)“

Ostatní symboly

%	procenta
---	----------

Kódy zemí a uskupení zemí

Country codes

AT	Rakousko	BE	Belgie	BG	Bulharsko	CY	Kypr
CZ	Česká republika	DE	Německo	DK	Dánsko	EE	Estonsko
EL	Řecko	ES	Španělsko	FI	Finsko	FR	Francie
HU	Maďarsko	IE	Irsko	IT	Itálie	LU	Lucembursko
LV	Lotyšsko	LT	Litva	MT	Malta	NL	Nizozemsko
PL	Polsko	PT	Portugalsko	RO	Rumunsko	SE	Švédsko
SI	Slovinsko	SK	Slovensko	TR	Turecko	UK	Spojené království

Přehled | Sociální situace v Evropské unii v roce 2004

Uskupení zemí

EU-25	25 členských států Evropské unie od 1. 5. 2004: BE, CZ, DK, DE, EE, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PL, PT, SI, SK, FI, SE a UK
EU-15	15 členských států Evropské unie do 30. 4. 2004: BE, DK, DE, EL, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT, FI, SE a UK
Eurozóna	Zóna eura, které se účastní 11 zemí (BE, DE, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT a FI) do 31. 12. 2000 a 12 zemí od 1. 1. 2001 (výše uvedených 11 a EL).

Staré nebo **původní** členské státy jsou členské státy EU-15.

Nové členské státy jsou Kypr, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, ~~Lotycko~~, Litva, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

Kandidátské země v této publikaci znamenají Bulharsko, Rumunsko a Turecko.

Jižní členské státy jsou Řecko, ~~Španělsko~~, Itálie a Portugalsko.

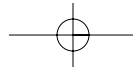
Severské členské státy jsou Dánsko, Finsko a ~~Švédsko~~.

Země Beneluxu jsou Belgie, Nizozemsko a Lucembursko.

Pobaltské státy jsou Estonsko, ~~Lotycko~~ a Litva.

Číslo zkratk a akronymy

EU	Evropská unie	Eurostat Statistical Office of the European Communities – Statistický úřad Evropských společenství
HDP	Hrubý domácí produkt	ILO International Labour Organisation – Mezinárodní organizace práce
LMP	Politika trhu práce	NACE Rev. 1 Statistická klasifikace ekonomických aktivit v Evropském společenství
PPS	Standardy kupní síly	

Evropská komise

Sociální situace v Evropské unii v roce 2004 – Přehled

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství

2005 — 46 stran — 29,7 x 21 cm

ISBN 92-894-9012-8

